

Naba 1 leta ke Pol kiri vuni Korin

1.1-3 Dama kemi ke Pol

¹ Hau a Pol na apostel ke Iesus Kristus. Na lohoihoia ke Vuvu mule ia ki makiau kata kara kana apostel. A tazidolu a Sostenes ia e kamaniau, ² miro ka vapolungania na pas kua kirimiu manumanu laveve bukuna sios ke Vuvu ni Korin. A Iesus Kristus kavanga ti katimiu, miu kene tumonga kini makimiu, miu kata kana mule. E makimiu kamana manumanu na malala laveve kua dia ta lolotu na hizani Iesus Kristus kadolu Paraha, ki kadia Paraha ve. ³ Paleka a Vuvu tamadolu kamana Paraha a Iesus Kristus, hiro na maharimiu hiro na katia magalimiu ni malugunia.

1.4-9 A Pol e hate motunia a Vuvu

⁴ Dama laveve ta lala kata hate motunia a Vuvu na kana mahariharia kua ia e vavala ni miu na vuna ni Kristus Iesus. ⁵ Ta hate motunia a Vuvu na vuna zia ti kati kemihia matoto ni miu, miu kene dangea miu keteni vala kemikemihia matoto polea kamana save kemikemi. ⁶ Ia e vatunga habuka polea ta vavala ni miu na vuna ni Kristus ia e matoto. ⁷ Kubarae, kua miu ta guguria kadolu Paraha a Iesus Kristus kete bele kavakava, beta miu na sot na presen kana Vule Tumonga katiu. ⁸ A Iesus Kristus da e vatuharimiu, miu ka mia bada ki mule na las de, ki hada poto ve ni miu kete beta kete parua

goloa zaha katiu ni miu kua kete dangea kete padoa polea kirua miu vona na dama kapou kua kadolu Paraha a Iesus Kristus kete lohu mule vona. ⁹ A Vuvu da e kati matotonia goloa kua, na vuna ia e lala kete kakati matotonia nazia kua ia e tania kete katia, ia ve ia e koi tadirimiu, miu kata varitaziangi kamani Tuna, a Iesus Kristus kadolu Paraha.

1.10-17 Na sios dia te varipe vulavulahi

¹⁰ Habu tazigu kamani habu livukugu, na hizana Paraha a Iesus Kristus, ta vala polea matuha ni miu habuka, tabarae miu na vavaigege na pidaka miu mule. Miu parakilania miu na mia papa miu na lulupu kami lohoihoia ni katiu papa za, kete beta miu kata vavaripe vulavulahi. ¹¹ Habu tai, nuhu kua na ruma ke Kloe dia ta tania ni niau habuka miu ta vavaigege na pidaka miu mule. ¹² Hau ta tatani barae na vuna: Taza ni miu dia ta tatani barae, “Hita ta mumuri ni Pol.” Taza dia ka tatani barae, “Hita kua hita ta mumuri ni Apolos.” Taza dia ka tatani barae, “Hita ta mumuri ni Pita,” taza ve dia ka tatani barae, “Hita ta mumuri ni Kristus.” ¹³ A Kristus ia na livuhana e katiu papa za, ia na sios, ki mara beta ni vulavula ni kara dihu luba luba. E kuziha, a Pol ia e nilianga na kruse ki mate kirimiu, ai? Miu ta pelea baptais ve na hizani Pol, ai? ¹⁴ Ta hate motunia a Vuvu na vuna beta na vala baptais na katiu ni miu, ta lala za ta vala baptais ni Krispus hiro Gaius za. ¹⁵ Ki kubarae mara beta kaka katiu ni miu ni tania habuka e pelea baptais na hizagu.

¹⁶ A! Te lohoia. Ta vala baptais ve ni Stefanas kamana kana manumanu laveve na kana ruma; ia pale, beta ve na lohoia na vala baptais na kaka katiu ve. ¹⁷ A Kristus beta ni geriau kata vala baptais na manumanu. E geriau kata vala kana Kalohua Kemi na manumanu, ki beta na vavala polea na Kalohua Kemi kua kamana save kana saveman kamahi bukuna vulovulo kua, beu, hau ta kuahi tabarae na vairohia na pele kakava na matuhanga kana matea ke Kristus na kruse.

1.18-31 A Kristus ia na matuhanga ke Vuvu

¹⁸ Hau ta lala habuka na polealea na matea ke Kristus na kruse, ia e habuka pole longolongoa za na nuhu kua dia ta mumuri na dalangana golua, palaka tolu nuhu kua a Vuvu ti pele mulehidolu, tolu ta hada lala habuka na polealea na matea ke Iesus na kruse ia na matuhanga ke Vuvu matoto. ¹⁹ Na poloka buk kana Paraha e tani barae voa, “Da hau ta vairohia na lohoihoia kemikemi laveve bukuna vulovulo, ka varaga vanonia ve kara hiripa na save laveve kana saveman kamahi.” ²⁰ Pele kua tani kubarae, da na saveman kamahi bukuna garigari, kamana saveman kamahi kara lo ke Moses, kamana nuhuta vaigegea na lohoihoia kamahi, da dia ti beta kadia galanga. Na vuna a Vuvu ia ti vatunga kakava habuka kadia save ia na venga za kena.

²¹ Kubarae na vuna na save kemi ke Vuvu, na manumanu bukuna garigari ti mara beta dia na paria a Vuvu na kadia save bukuna garigari, palaka ia na pole longolongoa za kua hita ta

vavala na manumanu dia ka bilip vona, kua a Vuvu ti pepele mulehidia vona. ²² A vuni Iuda dia ta vavaridi dia kata hadavia na mirakel, a vuni Grik ia dia ta lala dia kata hahada kara lohoihoia katiu kua e kemi matoto. ²³ Palaka hita ta vaketekete na manumanu habuka a Kristus e haveanga na kruse ki mate, a vuni Iuda dia ka hatunia e zaha polea kua. Nuhu kua beta dia na lala a Vuvu, dia ta tania ia na pole longolongoa za kua. ²⁴ Palaka nuhu kua a Vuvu ti kohanidia kava, dia vuni Iuda ia mai a vuni Grik ve, na vaketeketea ia e kubarae, a Kristus ia na matuhanga kamana lohoihoia pa ke Vuvu. ²⁵ Na vuna lohoi longolongoa ke Vuvu, e dopa ki kemi ki livutia na lohoihoia kemi laveve kana kaka bukuna garigari, ia mai ve kua na matuhanga kote ke Vuvu e matuha livutia matoto na matuhanga kapou matoto kana kaka matuha matoto bukuna garigari.

²⁶ Habu tai kamahi, ko miu lohoi mulehia kua kilaka kua a Vuvu e kohanimiu. Na matana manumanu bukuna garigari, miu nuhu kua beta kamiu save, ki beta ve miu na hizanga, ki beta ve miu na habu tutuna king kamahi. ²⁷ Palaka a Vuvu ia e makia na goloa kua manumanu dia ta hada dia ka tania e longolongo, kete katia nuhu kua dia ta tania kadia save vona dia na puae; a Vuvu ki makia ve na goloa kua beta kadia matuhanga vona kete katia nuhu kua dia ta matuha dia na puae. ²⁸ A Vuvu ki pelea ve na goloa kua beta matoto ni hizanga, kua manumanu beta ni lala kete kukulidia kirina, kete katia goloa kua manumanu dia ta lala dia kata hahada dia na tania ia na goloa matoto,

ni kara venga. ²⁹ A Vuvu e kati baraenia, kete beta kaka katiu kete dangea kete kokona zaheni mulehia hizana na matani Vuvu. ³⁰ A Vuvu mule ia e katia kua kini dangea miu keteni mia na poloki Iesus Kristus. Ki taruhia Kristus kete kara vuvuna kadolu lohoi lalanga kamana hada lalanga. Na vuna ni Kristus za ia kua a Vuvu ti katidolu tolu kene kara kaka mahoto, ki katia ve tolu kene vavana na kana moge. Na galanga ke Kristus za ia kua a Vuvu ti pele mulehidolu vona na poloka moge zahazaha. ³¹ Ia kubarae ki vapolu baraenga polea na poloka buk kana Paraha, “Azei kua ni kulina kete kokonakona, ia kete konakona na goloa kua kava na Paraha ti katia kava.”

2

2.1-5 A Pol e pole na bilip ke vuni Korin

¹ Habu tazigu, kilaka kua ta bele ni miu ka tani kakava na polea paritigi ke Vuvu ni miu, beta na vala polea ni miu habuka kaka kana save vona ki lala polea. ² Na vuna kilaka kua hau kamamiu hau te taruhia na kagu lohoihoia kete beta kata lala goloa katiu ve, palaka kata lala za a Kristus ia mai ve na kana matea na kruse. ³ Kilaka kua ta bele ni miu, ta kuahi ki kogu ni niau, ka hatunia habuka beta kagu matuhanga. ⁴ Kagu polea kamana kagu vaketeketea, ia beta na vala polea habuka kaka kana save vona, kana polea ni nap kete pokizia na lohoihoia kana manumanu. Palaka ta vatunga na matuhanga kana Vule Tumonga ni miu. ⁵ Ki kubarae, kamiu

vaka maroroa ia kete ngoro na matuhanga ke Vuvu, beta miu kata vaka maroro na save kana kaka vetanga.

2.6-16 Na Vule Tumonga ke Vuvu ti vala na lohoihoia pa kamana hada lalanga ni dolu

⁶ Palaka na pidaka Kristen kamahi kua dia te matuha, ia hita ta vala polea kamana lohoihoia pa. Palaka na lohoihoia pa kua, ia beta ni na lohoihoia pa bukuna tauna kua o kana pararaha bukuna tauna kua, kua da dia ta golugolu. ⁷ Beu, hita ta vavala polea na lohoihoia pa ke Vuvu kua e ngoro paritigi, kua a Vuvu ia ti lohoi mugania varira za ba muri ia kini katia vulovulo, kete katia tolu na mia papa kamana heta na lagato. ⁸ Pararaha kamahi bukuna tauna kua beta dia na lohoi lala. Kua dia na lohoi lala, da beta dia kata nilinia kadolu Paraha kua bukuna lagato na kruse. ⁹ Palaka, habuka kua e vapolunganga na buk kana Paraha ki tanga, “Beta mata katiu ni hadavia, beta talinga katiu ni longoria, beta lohoihoia katiu ni lohoi lala nazia kua a Vuvu ti vaidia kana nuhu kua e kukulidia matoto kirina.” ¹⁰ Palaka a Vuvu ti kavakavania ni hita na vuna na kana Vule Tumonga. Na Vule Tumonga ia e lala kete hahada nunuzia golea laveve, ia ki lala kete hahadavia ve na lohoihoia ke Vuvu kua e paritigi matoto. ¹¹ Mara beta kaka motu ni lala na lohoihoia kana kaka motu. Kaka kena za ia e lala nazia kua ia mule e lolohoa. Kubarae, mara beta kaka ni lala ve na lohoihoia ke Vuvu, na Vuleni Vuvu za ia e lala na lohoihoia ke Vuvu. ¹² A Vuvu ia ti vala Vulena ni hita, beta ni na vule kua bukuna vulovulo. Kubarae

hita ki dangea hita kata lohoi lala na goloa mata mulimuli kua a Vuvu ti vala vetania ni hita. ¹³ Beta hita na popole na lohoihoia pa kua kaka bukuna garigari e sikulnihita vona, beu, polealea kua na Vuleni Vuvu e sikulnihita vona. Hita ka popole na polealea kana Vule Tumonga, hita kata tani kavakava na lohoihoia kana Vule Tumonga kua e matoto na nuhu kua Vuleni Vuvu na polokodia. ¹⁴ Nuhu kua beta Vule Tumonga ni dia, ia mara beta dia na lohoi lala dia na pelea na matotoka lohoihoia kua e pe na Vuleni Vuvu. Dia ta longoria polealea kamahi kana Vule Tumonga, dia ka tania habuka ia na pole longolongoa za. Na vuna nuhu kua na Vule Tumonga na polokodia za, ia dia ta nap dia kata lohoi lala nazia kua ia e popole vona. ¹⁵ Kaka kua na Vule Tumonga na poloka, ia e nap kete sikelnia goloaloa laveve, palaka beta kaka katiu ni dangea kete sikelnia na moge kana kaka kua na Vule Tumonga na poloka. ¹⁶ Polea e vapolunganga na poloka buk ke Vuvu e tani barae,

“Azei e lala na lohoihoia kana Paraha, azei e mata muria kete sikelnia na Paraha?”

Palaka tolu kua, ia tolu ta dangea tolu kata lohoi lala goloaloa kamahi kua, na vuna tolu kua ia na lohoihoia ke Kristus ia na polokodolu.

3

3.1-9 Voravora kara sios ia dia na vora ke Vuvu

¹ Habu tazigu, beta na vala polea ni miu habuka kua na Vule Tumonga na polokomiu,

beu, ta vala polea ni miu habuka nuhu kua kamiu mogemoge kara vulovulo e ba vovona, o balika nuhu kua kadia hada lalanga e ba kakapiru na moge ke Kristus. ² Hau ta vazuzimiu, beta na vala haninga matuha ni miu. Na vuna ma beta ni taem miu kata pelea haninga matuha. E kua ve ia ma beta ve miu na nap. ³ Miu ta ba kakatia kamiu mogemoge kamahi kua bukuna vulovulo. Na vuna kua ta mogepa varihada potipotia kamana vaigegea ni ba vovona na pidaka miu, ia karae beta ni vatunga habuka miu ta ba papaho taduria kamiu mogemoge kamahi bukuna vulovulo? Karae beta miu na gagala habuka manumanu vetanga kua bukuna vulovulo? ⁴ Na vuna kua kaka katiu ni tani barae, “Hau kua, hau ta mumuri ni Pol kua,” ruana ki tatani barae, “Hau kua, hau ta mumuri ni Apolos kua,” karae kamiu polea kamahi kua beta ni vatunga habuka miu ta ba mumuri na kamiu mogemoge bukuna vulovulo kua?

⁵ A Apolos ia azei? A Pol ia azei? Miro na vora vetanga za kua. A Vuvu e vala galanga motu, galanga motu ni miro. Na kamiro galanga miro ta katia ia a Vuvu ti katimiu miu kene bilip. ⁶ Hau ta vazohia na vinaroka haninga. A Apolos ia e vala naru vona. Palaka na Paraha ia e katia haninga kini galulu. ⁷ Ki kubarae, kaka kua e vazohia haninga kamana kaka kua e vala naru na haninga, ia beta hizahiro. A Vuvu, na kaka kua e katia haninga ki galulu, ia kazihena za ia e hizanga. ⁸ Kaka kua e vazohia haninga kamana

kaka kua e vala naru na haninga, hiro ta gagala na galanga katiu papa za. Palaka a Vuvu da e kadehiro muri na kahi galanga kua hiro ta katia. ⁹ Na vuna miro kua, ia miro ta gagala kamani Vuvu. Miu kena, ia miu na vanua he Vuvu, na kana ruma, kua ia e hahabatia.

3.10-15 Voravora kara sios dia ta balika kapenta

¹⁰ Na vuna na mahariharia ke Vuvu, hau te kara kapenta kua e lala kemikemihia matoto habahabanga na ruma. Hau kene taruhia kedo kata habatia ruma vona. Kaka motu kini habahaba ruma na huduna kedo kua. Palaka katiukatiu ia kete lohoia ni hada poto papa na moge zia e habahaba vona. ¹¹ Na vuna mara beta kaka katiu ni taruhia kedo motu ve katiu kua kete habata ruma vona. A Iesus Kristus za ia na kedo kua a Vuvu ti taruhia kara ruma. ¹² Kua manumanu dia kene habatia kadia ruma na huduna kedo kua, taza dia ta lala dia kata habahaba kadia ruma na gol, taza na silva, taza na kedo kua kadoana e kapou matoto. Taza dia ta habatia kadia ruma na palang, na kunae, taza na haina vit. ¹³ Pale, ba muri kua na dama kara kotoa kapou ti bele, na dama kena da ti vabeleni kavakava nazia matoto na kaka e habatia kana ruma vona. Galanga kana manumanu laveve da e taruha na poloka haroho kete parakilanga, habuka kadia galanga e kemi o betaka. ¹⁴ Ruma kakei kua beta ni vu na haroho, kaka kena e habatia ruma kena, da e kadoa na kana galanga kemi. ¹⁵ Palaka ruma kakei kua e vu, galanga laveve kana kaka kena e habatia ruma kena, da e vairo matoto. Palaka na kaka kena e habatia

ruma, da beta kete golu, palaka da e hada balika kaka kua e hava hutu na poloka haroho kapou ki gotala.

3.16-17 Miu, ia na ruma ke Vuvu

¹⁶ Beta miu na lala habuka miu ia na tempel ke Vuvu, na Vule Tumonga ki mimia na polokomiu?

¹⁷ Kua kaka katiu ni vairohia na tempel ke Vuvu, a Vuvu da e vairohia ve kaka kena. Na vuna na tempel ke Vuvu ia e tumonga, miu ia na tempel kua.

3.18-23 Tabarae tolu na vavazahenia hizana kaka

¹⁸ Tabarae miu na ruruki mulehimiu. Kua kaka katiu na pidaka miu ni lohoia habuka ia kana save vona na tauna kua, pele ia kete kati mulehia ni habuka kaka kua e longolongo, ia kete kara saveman matoto. ¹⁹ Na vuna, na save kua bukuna vulovulo, ia a Vuvu e hadavia habuka na lohoi longolongoa za. Habuka kua na polea ke Vuvu e tania, “Ia ti vavatingovi mulehia na saveman kamahi na kadia save mule.” ²⁰ Na buk ke Vuvu ki tani barae ve,

“Na Paraha ia e lala kemikemihia na lohoi-hoia kana saveman kamahi, kadia lohoi-hoia ia e venga za.”

²¹ Ki kubarae, miu vata kona zahezahea na kaka vetanga! Na vuna goloaloa laveve ia e kamiu. ²² A Pol, beu a Apolos, o a Pita, o na vulovulo kua o mahuria o matea o na meni kua o kua ba muri, ia dia ta kamiu laveve, ²³ miu ia ke Kristus, a Kristus ia ke Vuvu.

4

4.1-5 Na Paraha mule ia e lala kete sikelnia kana vora

¹ Ki kubarae, miu hadavihita, habuka hita na voravora vetanga ke Kristus. Ki valanga galanga ni hita, hita kata hada poto papa na polea paritigi kua ke Vuvu. ² Kua kaka katiu kini taruha kete hada na galanga katiu, ia kete muri matoto na polea kana kaka kua e taruhia ki hada na galanga. ³ Kubarae, hau kua, beta na lohoi vuvu kua kata madi na kamiu kotoa; o na kotoa katiu kua na garigari ni sikelianga hau na kagu galanga. Ki vano ve, hau beta na sikelni mulehiau ve. ⁴ Hau beta na lohoia goloa zaha katiu ta katia, palaka mara beta na tania hau ta kaka mahoto. Na Paraha mule ia da e sikelniau ki tania. ⁵ Kubarae tabarae miu na sisikelnia manumanu, na vuna ma beta damana kotoa kapou ke Vuvu ni bele. Miu guria Paraha ki lohu. Da ia ti pelea goloa laveve kena e ngoro paritigi na rodo kini taru kavakava na laet. Ia da ti vabeleni kavakava na lohoihoia kana manumanu laveve. Na dama kena, ia da a Vuvu ti tani kakava na kaka katiukatiu habuka e kati kemihia galanga o betaka.

4.6-13 A vuni Korin dia ta kona zaheni mulehidia

⁶ Habu tazigu, hau ta vavatunga muria na goloaloa kua ni miro a Apolos kata katia ni kavakava ni miu na goloa kua hau ta tatania, kata kodonimiu miu kata lala na mining na polea kua e vapolunganga na polea ke Vuvu kua e tani barae vonanga, “Tabarae miu na katia goloa ni

pe livutia na polea kena e vapolunganga na polea ke Vuvu.” Kete beta katiu ni miu kete kokona zahenia hizana kaka katiu ni kokona taturia ruana. ⁷ Azei ti katiho kunu dopa hizanga na kaka motu? Nazia kua tu pelea, kua beta a Vuvu ni vala ni niho? Kua goloa laveve kena tu pelea ni pe ni Vuvu, e kuziha ku kokonakona vona habuka ho mule tu katia goloa kena na ka matuhanga mule?

⁸ Miu te lohoia miu kene tania habuka miu ti kamiu goloa laveve vona! Miu te risman matoto kava! Tauka miu te livutihita miu kene kara king. E kemi matoto miu na kara king, hita ve hita kata kara king kamamiu! ⁹ Na vuna hau ta lohoia ka tania, a Vuvu e taruhihita apostel kamahi balika goloa kua manumanu dia kata vavaitutu vona. Habuka karabus kamahi kua e karabusianga dia na taem kara voa ki vamadira hita kiri muri matoto, kete hubu matoa hita, na matana vulovulo laveve, na matana engel kamahi ia mai na matana manumanu. ¹⁰ Na vuna kua hita te bilip ni Kristus, manumanu kini hadavihita habuka manumanu longolongo taza. Palaka miu ta bilip ni Kristus kini kamiu save vona! Hita ti beta kahita matuhanga, palaka miu kene matuha matoto! Manumanu dia kene hahada zahenimiu, palaka dia te hada taturihita. ¹¹ Varira ki mai, mai meni kua, hita ta lala hita kata mimia vitolo, ki mamarahotihita, ki beta lavalava kemi kua hita kata karikari vona. Dia ta lala dia kata hubi maratanihita. Ki beta ve kahita ruma hita kata ngoro vona. ¹² Hita ta lala hita kata gala matuha matoto na limahita mule,

kete kodonihita na kahita mianga. Manumanu kua dia te pole tadorihita, hita te ba hulenia a Vuvu kete kati kemihia ni dia. Kua manumanu dia te kati zahatia ni hita, hita ta ma hatu tadoria za. ¹³ Kua manumanu dia kene pole zahatihita, hita ta lala hita kata koli kemikemihia kadia polea. Ki mai ki mule meni kua na matana manumanu laveve, hita ta balika tahetahe kua na huduna garigari, hita ta balika molumoluka goloaloa laveve.

4.14-21 A Pol e kulina a vuni Korin dia kata muri na kana moge

¹⁴ Beta na vapolungania na polealea kamahi kua kata katimiu mui na puae. Palaka, kata vavakilala kamiu, na vuna mui ta habuka habu tutugu kua e kuligu matoto kirimiu. ¹⁵ Ia vata kua kamiu tisa ni 10,000 kua dia ta hada poto ni mui, mui kata muri papa na moge ke Kristus, beta tamamui ni luba. Na vuna ni Kristus Iesus, hau te kara tamamui na vuna kua ta vaketea na Kalohua Kemi ni mui. ¹⁶ Ki kubarae ta hulenimui, mui kata hadavia kagu moge mui na muri vona. ¹⁷ Ia vuvuna kua hau ka gegeria a Timoti kete vano kete kodonimui. A Timoti ia e balika tugu, e kuligu matoto kirina, ka vaka maroro vona na galanga kana Paraha. Ia da e tani mulehia ni mui na kagu mogemoge kamahi na poloki Kristus Iesus, moge kua ta lala kata vavaketekete vona na poloka sios laveve.

¹⁸ Tauka taza ni mui dia ta lohoia dia ka tania mara beta na vamule balahemui, kubarae dia kene vavazahezahenidia. ¹⁹ Palaka kua Paraha ni kulina, ia da pitu papa hau ta bele ni mui. Beta

na mai kata lala vutuvutuhia polea kana hava kapopou kena za, palaka kata lala ve habuka matuhanga kakei ni dia. ²⁰ Na vuna, na kingdom ke Vuvu, ia beta ni honana polea za, beta, ia na matuhanga ke Vuvu. ²¹ Nazia e kulimiu kata katia? Kata pelea nivihi na bele kirimiu, o kata maharimiu matoto na valugilugiau na bele ni miu?

5

5.1-5 Makina magali buhua vona na pidaki vuni Korin

¹ E limoha, ti tanga ni niau habuka na mogepa magali buhua vona na pidaka miu. Moge kua e mata hilehilea matoto, ki beta ni lala kete bebele na pidaka nuhu kua beta dia na lala a Vuvu. Te longoria habuka kaka katiu na poloka sios ti ngongoro kamani goni tamana. ² Palaka miu ta kokona zahenimiu mule! Ma miu kata tangi, miu na pele kakava na kaka kena e katia moge kena na pidaka miu.

³ Ia vata kua tani beta hau kamamiu, vulegu ia ra kamamiu. Kubarae, hau kava te koto kara kaka kena e lala kete kakatia moge kena, balika kua hau ra kamamiu. ⁴ Kua miu kene lohu lupu na hizana kadolu Paraha a Iesus, vulegu kini ia kamamiu, ia mai na matuhanga kana Paraha a Iesus kini kamamiu, ⁵ pele, miu ta pele kakava na kaka zaha kena na sios, miu ta vala vano na limani Satan, kete vairohia livuhana, na vulena da a Vuvu e pele mulehia na las de.

5.6-13 A vuni Korin dia kata pele kakava kaka kua e katia moge zaha

⁶ Kamiu kona zahezahea beta ni kemi. Beta miu na lala habuka na yis pitu papa, ia e lala kete kakatia na plaua laveve kara bret ni kukudu?

⁷ Miu pele kakava na yis bura, ia kua na moge zahazaha laveve. Miu kata klin, miu na kara bret kua beta yis vona. Hau ta lala habuka, miu ta balika bret kua beta yis vona, na vuna kava ti opa voa vonanga ni miu. Na vuna a Kristus ia na kadolu tuna sipsip kara Pasova, kua ti opa voa vonanga kava. ⁸ Kubarae kua tolu kata katia hanihania kapou na Pasova, tabarae tolu na hania bret kamana yis bura, yis kua ia na mogepa vairukua kamana moge mata hilehilea, palaka tolu kata hania bret kua beta yis vona, ia na bret na moge kua e kemi kamana moge kua e matoto.*

⁹ Hau kava te vapolupolu kene tania ni miu habuka, taua matoto miu na kikilipia nuhuta magali buhua. ¹⁰ Beta hau na popole habuka miu kata vatia na nuhu kua beta dia na bilip ni Kristus, kua dia ka kakatia mogepa magali buhua, o kua dia ka mata kuku o dia ka mata vanaho o na nuhu kua dia ta lala dia kata lolotu na vuvu vairukuruku. Na vuna kua tani kulimiu

5:6 Ga 5.9. **5:7** Kis 12.5. **5:8** Kis 13.7; Lo 16.3. * **5:8** Ves 6-8, a Pol e lohoia na moge ke vuni Iuda, kua dia ta lala dia kata kakatia na damana hanihania kapopou kara Pasova, kua a vuni Iuda dia ta lohoi mulehia na dama kua a Vuvu peledia dia ka gotalatala ni Isip, ia dia ta lala dia kata hania bret beta yis vona ve. Hada: Kisim Bek 12.3-21 na 13.6-7. A Pol e vatunga muria na moge ke Vuvu na dama na hanihania kapopou kara Pasova, ia e balika moge ke Iesus.

miu kata vatia manumanu kena, pele ia miu kata vati liuliunia na vulovulo kua. ¹¹ Hau ta vapolupolu kirimiu kata tania ni miu habuka, tabarae matoto miu na kikilipia nuhu kua dia ta tania dia te Kristen, palaka kua dia ka kakatia makina magali buhua o dia ka mata kuku, o dia ka lala dia kata lolotu na vuvu vairukuruku, o dia ka lala dia kata vavairohia kaka motu na polea, o dia ka kakanaka sipak o dia ka mata vanaho. Nuhu mata barae kena, ia taua matoto miu na hanihani o hinu kamadia. ¹² Hau beta kagu galanga na nuhu kua beta dia na bukuna sios kata sisikelnidia. Palaka miu kami galanga ia miu kata sikelnia nuhu kua na poloka sios. ¹³ Palaka a Vuvu da ia e sikelnia nuhu kua beta dia na poloka sios. Na polea kana Paraha e tani barae, “Miu pele kakava na kaka zaha kena na pidaka miu.”

6

6.1-11 Kristen kamahi beta dia kata kokoto kara kaka kua e Kristen ve

¹ Kua kini kami manaunaua vona kamana kaka katiu kua e Kristen, e kuziha miu kene raraga halavia na manumanu ke Vuvu, kua dia kata vavahotovia kami manaunaua na pidaka miu, miu kene vano mamadi na matana nuhu kua beta dia na lala a Vuvu miu kene kokoto? ² E beta miu na lala habuka na manumanu ke Vuvu da ba muri dia ka kara jas dia ka sikelnia kotoa kana manumanu laveve na vulovulo? Pele, kua tani pebarae, e kuziha ki mara beta miu na vahotovia manaunaua kotekote kamahi kena

na pidaka miu mule? ³ Beta ve miu na lala habuka da tolu ta sikelnia ve kotoa kana engel kamahi ve? Kua tani kubarae, miu ta dangea miu kata vavahotovia za kamiu manaunaua kamahi, ri kua na garigari. ⁴ Kubarae, kua tani kamiu manaunaua vona na pidaka miu, miu makia manumanu taza ni miu mule na poloka sios dia kata longoria kamiu kotoa. Tabarae miu na vavano kara megistret kamahi kua beta dia na bilip ki beta ve dia na paraha katiu kara sios. ⁵ Hau ta kakatia polealea kamahi kua kirimiu, kata katimiu, miu na puae. E ti beta matoto za kaka na poloka sios kua kana save vona, kua kete vavahotovia kamiu manaunaua kamahi na pidaka miu Kristen kamahi? ⁶ Palaka kua nina kua, na Kristen katiu ki kokoto kiri tazina kua hiro ta Kristen rua, hiro kene vano mamadi na matana nuhu kua beta dia na bilip ni Kristus hiro kene kokoto!

⁷ Kua miu te gala miu kene kokoto kirimiu mule, ia ti vatunga balika kava miu te golu miu kene vatia na moge pa ke Kristus. E kuziha ki beta miu na vatia dia na vala bizea ni miu, dia na vanahemiu? ⁸ Palaka miu mule miu ta kakatia moge zahazaha. Miu ka vanahemiu mule. Miu ka katia moge kua ni habu tazimiu kua miu ta Kristen lupu.

⁹ Beta miu na lala habuka, nuhu kua dia ta lala dia kata kakatia moge zahazaha mara beta matoto dia na hoho na kingdom ke Vuvu? Tabarae miu na ruki mulehimiu. Nuhu kua dia ta lala dia kata kakatia mogepa magali buhua, dia ka nuhuta lotua na vuvu vairukuruku, nuhuta balebalea kamana gona kaka motu, tamomohane

kua e lala kete kakadoa dia ni mamagianga dia, ia mai tamomohane kua e lala kete kukulidia dia kata vaitago kamana tamohane mule, ia mai tavivine kua e lala kete kukulidia dia kata vavaitago kamana tavine mule, ¹⁰ ia mai nuhuta vanahoa, nuhuta biheia, nuhuta sipak, nuhuta pole tadutadua na manumanu, ia mai nuhuta radiradia na goloa kana kaka motu, nuhu kua dia ta lala dia kata kakatia moge kamahi kua, ia mara beta matoto dia na hoho na kingdom ke Vuvu. ¹¹ Moge kamahi kuari, ia taza ni miu muga miu ta lala miu kata kakatia. Palaka a Vuvu kini vazuguvimiu, miu kene tumonga. A Vuvu kini katimiu miu kene kara manumanu kua e mahoto na matana na vuna na hizana Paraha a Iesus Kristus kamana matuhanga kana Vule Tumonga ke Vuvu.

6.12-20 Livuhadolu ia na ruma kana Vule Tumonga

¹² Da miu ta tani barae, “Goloa laveve ia e kemi za kata kakatia.” Palaka beta ni goloaloa laveve e kemi ni dangea kete kodonia kaka katiu. Goloaloa laveve ia e kemi kata kakatia, palaka hau beta kata vovora vetanga kana goloa katiu. ¹³ Miu ta lala miu kata tatani barae ve, “Haninga ia kara magali, na magali ia kara haninga.” Polea kua ia e matoto, palaka boto katiu da a Vuvu da e vairohihiro ruarua. Livuhadolu ia beta ni katua kara magali buhua. Livuhadolu ia e katua kana Paraha, na Paraha ki lala kete hahada poto na livuhadolu. ¹⁴ A Vuvu e valamari mulehia kadolu Paraha na matea na kana matuhanga

kapou, habuka kua da e valamari mulehia na livuhadolu na matea ve.

¹⁵ Beta miu na lala habuka na livuhamiu ia na dihura livuhani Kristus? Karae kata pelea livuhagu kua ia ke Kristus, na vaidodonia kamana tavine kua e magali buhu? Mara beta matoto!

¹⁶ Beta miu na lala pebarae, kua kaka katiu kini balebale kamana tavine kua e magali buhu, ia livuhahiro ia ti katiu papa za? Na vuna na polea kana Paraha ia e tani barae, “Da livuhahiro ti vaidodo kini kara livuha katiu za.” ¹⁷ Palaka kaka kua tani vaidodonia livuhana kamana Paraha, ia vulehiro ti katiu papa za. ¹⁸ Miu hava tapunia mogepa magali buhua. Moge zahazaha laveve beta ni lala kete vairohia livuhana kaka balika mogepa magali buhua. Na vuna magali buhua, ia na moge zaha kua na kaka e katia na livuhana mule. ¹⁹ Beta miu na lala habuka na livuhamiu ia na tempel kana Vule Tumonga, kua a Vuvu e vala ni miu? Na Vule Tumonga e mimia na polokomiu. Livuhamiu beta ni kami mule, ²⁰ beta, a Vuvu e kademiu kini pele mulehimiu kana. Miu vavazahenia a Vuvu na livuhamiu.

7

7.1-16 A Pol e pole na makina lahia

¹ Kua katane kolia kami pas na kami hulea kua, “E dopa ki kemi kete vata lahia?”

² Palaka, na vuna kua na mogepa magali buhua ti kakapou, tamohane katiukatiu ia kete gona mule vona, ia mai tavivine katiukatiu kete gona mule ve vona. ³ Tamohane ia kete vavala livuhana

ni gona tavine, ia tavine ve, ia kete vavala ve livuhana ni gona tamohane. ⁴ Na vuna ho tavine, livuha ia beta ni ka, beu livuha ia ke go tamohane. Tamohane, livuha ia beta ni ka, livuha ia ke go tavine. ⁵ Tabarae nu hava kamana livuha ni go. Ma habuka mo ta varitaninia kete beta mo kata ngoro rua na vuna mo kata mahoho kara lotua, mo ka vatabunia livuhamoro ni mo mule. Palaka ba muri na dama kua mo te makia mo kata mahoho vona ti hozo, pale, mo ta ngoro rua mule. Tabarae a Satan ni parakilanimiu na vuna kua mara beta miu na paho taduria kamiu hatuhatua. ⁶ Ta tatani barae kua, beta ni habuka ta vavala lo katiu kua miu kata muri vona, betaka, hau ta vavala za dala katiu kua kete kodonimiu. ⁷ Ta lohoia ma manumanu laveve dia kata balika hau. Palaka na kaka katiukatiu ia a Vuvu e kati kemihia vona na dala paramotu ni dolu. Na kaka katiu ia e kati kemihia vona na dala motu, na ruana ia e kati kemihia vona na dala paramotu.

⁸ Palaka nuhu kua beta miu na lahilahi, ia mai nuhu kua habu gogomiu ti varimateai, e dopa ki kemi miu kata ma mia barae za, vata miu lahia, balika hau. ⁹ Palaka kua tani mara beta dia na paho taduria kadia hatuhatua, pele dia kata lahilahi. E dopa ki kemi dia kata lahi, tabarae na hatuhatua kara vaitagoa ni dudulu na polokodia.

¹⁰ Kata vala lo katiu ni miu nuhu kua miu te lahilahi, palaka lo kua beta ni kagu mule, ia e kana Paraha. E tania, na tavine beta matoto kete vatia gona tamohane. ¹¹ Palaka kua kini hava tapunia a gona, pele tavine kena kete ma mia

vetaveta za, beta kete lahi mule ve. Tani beu, pele kete vamule ni gona. Tamohane ve beta kete vama tapunia gona tavine. ¹² Hau mule kagu polea katiu kirimiu lahiahia. Polea kua kagu mule, beta ni kana Paraha. Kua tamohane Kristen katiu, kua gona ni beta ni bilip, palaka kua ni kulina kete ma mia kamani gona, pele tamohane kena beta kete vama tapunia tavine kena. ¹³ Kua Kristen tavine katiu ni kabania tamohane katiu kua beta ni bilip, kua tamohane kena ni kulina kete ma mimia kamana tavine kena, pele tavine kena beta kete vama tapunia tamohane kena. ¹⁴ Miu ta lala kua tamohane ni beta ni bilip, palaka kua e kabania tavine kua e bilip, ia na tamohane ia ti tumonga * na vuna kua hiro ta varikabai. Ia tavine kua beta ni bilip ve, kua ki kabania tamohane kua e bilip, ia ti tumonga ve na vuna kua ia e kabania tamohane kua e bilip. Kua tani beta ni pebarae, pele habu tutumiu beta dia na klin na matani Vuvu, palaka kua nina, habu tutudia, ia dia ta tumonga. ¹⁵ Palaka kua tavine beu tamohane kua beta ni bilip, ni kulina kete vatia gona, pele vatahia ni vavana. Kua ta moge kua ni bele, pele na tamohane o tavine kena e bilip beta ni habuka e karabusianga ia kete ma mimia kamana tamohane o tavine kena. Beu. Vatia za ni vavana na vuna a Vuvu e kulina miu kata mia papa kamana manumanu motu. ¹⁶ Ho tavine, tu lala zingania da tu kodonia a go tamohane ki pokizia magalina? Ho tamohane ve, tu lala

* **7:14** Na polea Grik beta ni tani kavakava maratania polea kua, palaka tauka e tania habuka a Vuvu magali katiu kamana kahiro lahia.

zingania da tu kodonia a go tavine ki pokizia magalina?

7.17-24 Tolu kata mia na laep kua a Vuvu e makia kadolu

¹⁷ Tolu katiukatiu ia tolu kata ma mia na laep kua a Vuvu ti makia kadolu. Laep zia kua tolu ta vavana vona a Vuvu ki kohanidolu, ia tolu kata ma vavana na laep kena. Na lo kua ia ta taruhia na sios laveve. ¹⁸ Kua kaka katiu kini vatomutomuha kava a Vuvu kini kohania, pele beta kete litiginia habuka e vatomutomuha ia. Kua kaka katiu kini beta ni vatomutomuha ia, a Vuvu kini kohania, pele tabarae ni vatomutomuha ia. ¹⁹ Kua kaka kini vatomutomuha ia o kua kini beta ni vatomutomuha ia, ia beta ni goloa katiu na matani Vuvu kena. Goloa kapou ia tolu kata mumuri papa na lo ke Vuvu. ²⁰ Laep kakei tolu ta mia vona a Vuvu ki kohanidolu, ia tolu kata ma mia na laep kena. ²¹ Karae ho vora vetanga katiu a Vuvu ki kohaniho? Pele tabarae nu hatunia nu tania habuka ho kaka vetanga. Palaka kua kini dala vona kua koto katia ni vatua ho ni beta koto ma gagala habuka vora vetanga, pele ho tu katia. ²² Kaka kua e vora vetanga a Vuvu ki kohania, ia ti kana Paraha. Na matana Paraha, ia ti beta ni ma karabus. Ia pebarae ve, kaka kua beta nu karabus a Vuvu ki kohaniho, ia ho da tu kara vora vetanga ke Kristus. ²³ A Vuvu e vatia goloa kapou matoto kete kade mulehimiu vona. Tabarae miu na kara vora vetanga kana kaka bukuna vulovulo kua. ²⁴ Kubarae, habu tazigu kamani habu livukugu mata mulimuli miu, tu

mia zihaziha a Vuvu ki kohaniho, ia ma mia bada na mianga kena a Vuvu e kohaniho vona.

7.25-40 A Pol e vala polea ki vano ni tamomohane kamani tavivine kua beta dia na lahilahi

²⁵ Miu tavivine huluvavahu kua ma beta miu na lahilahi, beta na pelea lo katiu na Paraha kata vala ni miu, palaka kata vala kagu lohoihoia mule, na vuna na Paraha ti mahariau, kubarae kagu polea ia e nap miu kata vaka maroro vona.

²⁶ Na vuna na bizea kua e bebele ni dolu Kristen kamahi, hau ka lohoia e kemi kete vata miu lahia miu na ma mia barae za. ²⁷ Kua kunu lahi, tabarae nu vamia tapunia a go tavine. Ho tamohane kua ma beta nu lahi, pele tabarae nu kakaze tavine koto kabania. ²⁸ Palaka kua kunu lahi, ia beta nu katia pekato. Tavine tizula kini lahi, ia beta ni pekato. Palaka hau ta paparakilania kata tania ni miu habuka, nuhu kua dia ta lahilahi, da dia ta paria bizea luba na kadia laep.

²⁹ Habu tazigu, ti beta taem ni malaku, ki kubarae tamomohane kua miu te lahilahi, miu mia balika kua beta habu gogomiu vona. ³⁰ Miu nuhu kua miu ta hahaloho kua, ia miu mia balika beta miu na hahaloho; nuhu kua miu ta hilohilo kua, ia miu kata mia balika nuhu kua beta dia na hihilohilo; nuhu kua miu ta lala miu kata vavaikado kua, ia miu kata mia balika beta kamiu goloaloa vona; ³¹ nuhu kua dia ta lala dia kata gagala kamana goloaloa kamahi bukuna vulovulo kua, ia dia kata mia balika goloaloa kamahi kua beta ni goloa kapou marata na kadia laep. Na vuna na vulovulo kua kamana goloaloa laveve kua na poloka, da pitu papa ia hozo.

³² Hau e kuligu kete beta miu kata lolohoi vuvu marata na goloaloa kua bukuna garigari. Tamohane kua ta beta ni lahi, ia da e vala poloka laveve kara galanga kana Paraha, dama laveve ia da e kakatia moge kua na Paraha e lala kete kukulina kirina. ³³ Palaka tamohane kua e lahi, da e lolohoi vuvu marata na goloaloa bukuna vulovulo kua, ki kakaze ve dala kua kete katia a gona tavine ni hilohilo vona, ³⁴ kubarae, da e gagala ruarua. Tavine kua beta ni lahi o kua e ba tizula ia da poloka laveve ia kara galanga kana Paraha. Kana lohoihoia ia kete vala livuhana kamana vulena laveve kana Paraha. Palaka tavine lahia, ia da kana lohoihoia ia na goloaloa bukuna vulovulo, ia mai ve kete katia a gona ni hilohilo vona. ³⁵ Hau ta tatania polealea kamahi kua, kete kodonimiu kara kamiu kemia, beta ni kata vatabunimiu. Palaka e kuligu miu kata vavana na moge kua e mahoto miu na kakatia galanga kana Paraha za, vata kaboraboranga.

³⁶ Kua tamohane katiu ni hatunia habuka mara beta ni paho tadoria kana hatuhatua kara tavine tizula kua e makua kete kabania, ia mai ve kua na tavine tizula kena ti paparaha ve, na tamohane kana hatuhatua kini matuha kete lahi, pele kete muri na kana hatuhatua, ni kabania tavine kena. Ia beta ni katia moge zaha kena. ³⁷ Palaka kua tamohane katiu ni lohoi vaka tadoria na poloka mule, ki beta ve ni gugua, ki nap ve kete bosim kana hatuhatua, ni taruhia na kana lohoihoia habuka beta kete kabania na tavine tizula kena e makua kana, pele moge kena ia e kemi. ³⁸ Kubarae, na tamohane kena e kabania na tavine tizula kena e makua kana, ia

e katia moge kemi. Na tamohane kena beta ni kabania na tavine kua e makua ia kete kabania, ia e dopa ki katia moge kemi.

³⁹ Kua tamohane katiu kua ni ma beta ni mate, pele tavine kena ia kete ma mia habuka gona kaka kena. Palaka kua ta gona ni mate, kua ni kulina kete lahi mule, pele ia kabania kaka kena e kulina kete kabania. Palaka kete kabania kaka kua e bilip na Paraha. ⁴⁰ Na kagu lohoihoia kana mianga da e dopa ki kemi ki hilohilo kua ta beta ni lahi. Tauka, na Vule Tumonga e vala lohoihoia kua ni niau.

8

8.1-13 A Pol e pole na makina valavalanga na haninga balika opa ni vuvu vairukuruku

¹ Kua katane pole na midana enimel kamahi kua manumanu dia ta lala dia kata hubia dia na vala habuka opa na vuvu vairukuruku kamahi. Kamiu polea miu ta lala miu kata tatani barae, “Tolu laveve ia kadolu save vona.” Palaka na save, ia e lala kete katidolu tolu na vavazahzaheni mulehidolu za. Palaka, moge kua kete kukulidolu kara kaka motu, ia e lala kete vavatuharidolu. ² Kaka katiu da e lohoia ki tania habuka ia kava ti lala goloa laveve, palaka da ta tani barae: ma beta ia ni lala hozohozovia goloa laveve. ³ Palaka kaka kua e kulina kiri Vuvu, ia a Vuvu e lala kaka kena.

⁴ Na moge kua na hanihania na midana enimel kua e opa voa vonanga na vuvu vairukuruku, ia tolu kata kuziha, tolu kata hania o betaka? Kata tani baraenia, tolu laveve tolu ta lala habuka na vuvu vairukuruku, ia beta ni goloa matoto, na

hanunuka goloa vetanga. A Vuvu ia e katiu papa za, ki beta ve vuvu katiu motu ve. ⁵ Na vuna manumanu taza dia ta tania na “vuvu” kamahi vona na lagato ia mai ri na garigari. Palaka ia vata kua ni goloaloa luba kua dia ta kokohania na “vuvu” o na “paraha”, ⁶ tolu ta lala habuka a Vuvu ia e katiu papa za, ki Tamadolu laveve, ia ki Vuvuna goloaloa laveve, tolu ka mahuri vona za. Kadolu Paraha ia e katiu papa za, ia a Iesus Kristus, ia e katia goloaloa laveve ki bele, tolu ka pelea mahuria ve vona.

⁷ Palaka beta Kristen laveve dia na hada lala goloa kua. Kristen taza muga dia ta mumuri na mogemoge kara vuvu vairukuruku kamahi kua, kadia hatuhatia ia ba ngongoro na mogemoge kua. Kubarae kua taem dia ta hania na midana enimel kamahi kena, ia dia ta lohoia habuka haninga kena ia e opa matoto kana vuvu vairukuruku, kubarae kadia lohoihoia e beta ni kemi. ⁸ Palaka tolu ta lala habuka haninga mara beta ni katia a Vuvu ni dopa kulina kiridolu. Ki vano ve, kua tani beta tolu na hanihani, mara beta tolu na pe livia goloa katiu. Kua ta tolu na hanihani ve, ia mara beta ve tolu na pelea ve goloa katiu vona. ⁹ Palaka miu lohoimiu. Miu ta lala habuka, miu nuhu kua kamiu bilip ti matuha, miu ta nap miu kata hania goloa laveve kena e kulimiu miu kata hania. Palaka tabarae miu na katia habu tazimiu kua kadia bilip ma beta ni bada marata, dia na poke na pekato. ¹⁰ Na vuna kua kaka katiu kua kana bilip ma beta ni bada marata kua tani hadavimiu nuhu kua miu te hada lala goloa kava, miu ta hahanihani na poloka tempel kana vuvu vairukuruku, karae

mara beta dia na lohoia dia na tania ia e kemi za kena kete hahanua haninga kua e opa voa vonanga na vuvu vairukuruku? ¹¹ Pale, kamiu save kena, ia ti katia na tazimiu kua a Kristus e mate kirina, kua kana bilip ma beta ni matuha, ia poke mule, pale kini golu. ¹² Miu lohoia, habu tazidolu taza beta dia na lohoi lala maratania goloa. Kua ta miu na katia moge zaha kua ni dia, da e vairohia kadia lohoihoia pale, ia habuka miu te katia moge zaha ve ni Kristus. ¹³ Kubarae, kua ta na goloa kua ta hahania ni katia tazigu ni poke na pekato, ia beta ve kata ma ve hahania midana enimel ve katiu. Kata kubarae kete beta kata katia ni poke na pekato.

9

9.1-18 A Pol e hilohilo matoto kua e beta ni kadoa na kana galanga habuka apostel

¹ Karae mara beta na katia goloa katiu na kagu lohoihoia mule? Karae hau beta na apostel katiu? Karae hau beta na hadavia a Iesus kadolu Paraha na matagu matoto? Karae beta ni na kagu galanga kena miu te bilip na Paraha vona?

² Ia vata kua ta manumanu taza dia ta tania habuka hau beta na apostel matoto, palaka miu ta lala habuka hau ia na apostel matoto. Na vuna kua kava miu te kara Kristen kava, ia ti vatunga kavakava habuka, hau ia na apostel kana Paraha.

³ Kua kagu koliana polea kara nuhu kua dia ta huhule huleniau habuka, hau na apostel o betaka. ⁴ E mara beta hita apostel kamahi hita na pelea haninga kamana hinua habuka kadoana kahita galanga? ⁵ E mara beta hita na pelea

habu gogohita, kua dia ta Kristen ve dia na vavana kamahita, habuka kua na apostel taza dia ta kakatia, ia mai kua na habu tazina Paraha, kamani Pita kua dia ta katia? ⁶ Beu karae, miro a Barnabas za kua miro kata gala kara hamiro haninga kamana goloaloa kua kete kodonimiro na kamiro mianga? ⁷ Azei e lala kete gala balika soldia, ni kakaze ve hana haninga kete hania? Azei e lala kete vazohia vanua ni beta kete pelea ve haninga vona ni hania? Azei e lala kete hahada poto na sipsip kamahi, ki beta ni hihinumia ve zuzu kua e pepelea na sipsip kamahi kua? ⁸ Polea kamahi kua ta tatania, beta ni na lohoihoia kana kaka vetanga. Beta. Na lo ke Moses ia e popole na polealea kamahi kua ve. ⁹ Na lo ke Moses e tani barae, “Tabarae miu na roti porotia na havana bulmakau na taem kua e vakavaka kete pele kakava hulita vit.” Polea kua, miu ta lohoia a Vuvu e lolohoi na bulmakau ki vavala polea kua? Beta! ¹⁰ A Vuvu ia e lohoi ni dolu, ki vala polea kua kiridolu, na vuna zia a Vuvu ia e kulina tolu kata kati baraenia. Balika manumanu kua dia ta gagala na vanua, kamana nuhu kua dia ta pele kakava na hulita vit, ia dia ta gagala kena, ia dia ta vavaka maroro habuka da dia ta pelea ve dihura haninga kena dia ta gagala vona. ¹¹ Pele hita kua hita te vazohia na goloaloa mata mulimuli matoto ke Vuvu na polokomiu, karae mara beta hita na hulenimiu, miu kata kodonihita na haninga o na lavalava barae? ¹² Kua miu ta tara miu kata kodonia manumanu motu kua dia ta vavala polea kana

Paraha ni miu, pele hita kua, e kuziha ki mara beta miu na dopa kodonihita.

Palaka goloaloa kua e nap hita kata pepelea ni miu, ia beta hita na lala hita kata huhulenimiu kirina. Palaka hita ta ma hahatu taturia za na polokohita, na vuna beta ni kulihita, hita kata pe poroporo na Kalohua Kemi ke Kristus. ¹³ Beta miu na lala kua manumanu kua dia ta lala dia kata gagala na poloka tempel, ia dia ta pelea hadia haninga na tempel? Ki beta ve miu na lala habuka, kua manumanu kua dia ta gagala na altar, ia dia ta lala dia kata hahania haninga kua e opa voa vonanga na altar? ¹⁴ Ia pebarae za, na Paraha ia e tani barae, nuhu kua dia ta lala dia kata vavala na Kalohua Kemi na manumanu, ia dia kata pepelea golea kua kete kodonidia na kadia mianga na nuhu kua dia ta pepelea na Kalohua Kemi.

¹⁵ Palaka hau ki beta na lala kata hulenimiu, miu kata kadeau. Ki beta ve na vavapolungania polea kua, na vuna ta lolohoia miu kata kadeau. Beta. Tauka da ta muga ka mate, kene vatia kaka katiu ni tiporotia kagu moge kua ta lala kata kokona zaheniau vona. ¹⁶ Palaka kua ta vavala na Kalohua Kemi na manumanu, ia mara beta na kona zaheniau vona, na vuna a Vuvu ia e geriau kata katia galanga kua. Da ta pelea zahatanga matoto kua ta beta na vaketekete na manumanu na Kalohua Kemi! ¹⁷ Kua ni na kagu lohoihoia mule ka kakatia na galanga kua na valavalanga na Kalohua Kemi na manumanu, pele ia da e kadoa hau na kagu galanga. Palaka kua, a Vuvu ia e vaka maroro ni niau ki vala galanga kua

ni niau, hau ka mumuri za na kana lohoihoia.
¹⁸ Pele kadoagu nazia? Kadoagu ia kua: kata vaketekete veta na manumanu na Kalohua Kemi ni beta kete kakadoa hau vona. E mahoto kete kadoa hau na galanga kua, palaka beta na pelea.

9.19-23 A Pol ia ti mia balika vora za kana manumanu

¹⁹ Hau kua, hau beta na vora vetanga kana kaka katiu, palaka hau mule ta katiu ka kara vora vetanga kana manumanu laveve, kete nap kata pelea manumanu ni dopa luba dia na mai ni Kristus. ²⁰ Kubarae, kua ta na mimia kamani vuni Iuda, ia ta mia habuka Iuda katiu, kete nap kata peledia, dia na vano ni Kristus. Hau mule hau beta na lo ke Moses ni bosim hau, palaka kua ta mimia kamana nuhu kua dia ta lala dia kata mumuri na lo ke Moses, ia hau ta muri ve na lo. Ta kubarae kata peledia, dia na mai ni Kristus. ²¹ Kua ta na mimia kamana nuhu kua beta dia na lala na lo ke Moses, hau ta mia kamadia balika kaka katiu kua beta ni lala na lo ke Moses. Ta kubarae kete nap kata peledia na mai ni Kristus. Palaka beta ni habuka beta na lo ke Vuvu ni hada ni niau, beta, hau ta vavana na lo ke Kristus. ²² Kua ta na mimia kamana nuhu kua beta kadia bilip ni matuha marata, ia ta mia ve kamadia balika kaka kua beta kana bilip ni matuha. Hau ta pelea moge kana manumanu laveve, ka parakilania dala laveve kata pele mulehia taza ni dia, dia na mai ni Kristus. ²³ Ta lala kata katiu na galanga laveve kua, manumanu laveve dia kata lala na Kalohua Kemi ke Kristus, kete nap a Vuvu kete kati kemihia matoto ve ni niau, balika kua ti

tania kete kati kemihia na nuhu kua dia ta bilip na Kalohua Kemi.

9.24-27 Tolu kata dopa rovo matuha matoto kete nap tolu kata pelea prais

²⁴ Manumanu kua dia ta vavarikapi, ia katiu za ia da e vin ki pelea prais. Kubarae miu rovo habuka kua miu kata kapilia manumanu laveve miu kata vin na varikapia. ²⁵ Manumanu laveve kua dia ta lohoia dia kata vin na varikapia, ia dia ta lala dia kata mamahoho, dia ka papaho tadoria kadia hatuhatua, dia ka gala za dia kata vinim na prais. Palaka prais kua dia ta vavarikapi kirina, ia mara beta ni ngoro ni havarau. Palaka tolu na prais kua tolu ta varikapi kirina, ia da e ngoro vuvua. ²⁶ Ki kubarae, kua ta rorovo, hau beta na lala kata hahalehale mai vano vetaveta; beu hau ta rovo matoto kara mak kua e makua. Ki beta na lala kata vavaraga vetavetania limagu habuka kaka kua beta ni lala varihubia, ki varaga limana ki kukuzi. ²⁷ Betaka. Ta lala kata tihania matoto livuhagu kata katia, kagu hatuhatua ni muri matoto na kagu lohoihoia. Tabarae na vavala Kalohua Kemi na manumanu, dia na mumuri vona, palaka hau mule ti beta ne pelea kagu prais.

10

10.1-13 Tabarae tolu na poke na parakilakilinga

¹ Habu tazigu kamani habu livukugu, beta ni kuligu miu kata lohoi bala nazia kua e bele varira ni habu tubudolu kua dia ta muri ni Moses. Dia laveve dia ta vavana na taura mariaba, dia laveve dia ka pe poki na pidaka dazi a Retsi. ² Ia ki vatunga habuka dia laveve dia te pelea baptais na mariaba kamana dazi, dia kene kara kabu ke Moses. ³ Dia laveve dia ka hania na haninga kua na Vuleni Vuvu e vala. ⁴ Dia laveve dia ka hinumia na naru kua na Vuleni Vuvu e vala ni dia. Dia ta hihinumia na naru kua e pe na kedo kana Vuleni Vuvu. Na kedo kua ia a Kristus za. ⁵ Palaka, a Vuvu beta ni kulina kara moge kana manumanu luba ni dia, kubarae dia ka varimateai podadia ki varingoroai na palaka laveve na poloka deset.

⁶ Goloa kamahi kua e bele tolu kata lala ni vakilala kadolu, kete beta magalidolu kete tutuha zahezahe kara goloa zahazaha balika dia. ⁷ Tabarae miu na lolotu na vuvu vairukuruku, habuki habu tubumiu kua dia ta katia varira. Na vuna na polea ke Vuvu e tani barae, “Kilaka kua, na manumanu dia ta katia hanihania kapou dia ka hanihani dia ka hihinu dia ka sipak, dia kene paparau lobia kadia vuvu vairukuruku.” ⁸ Tabarae tolu ve tolu na kakatia mogepa magali buhua habuka kua dia taza dia ta katia kilaka, na dama katiu za, manumanu e 23,000 dia ta varimateai laveve. ⁹ Tabarae ve tolu na paparakilania a Kristus, balika taza kua varira dia ta katia, na matabunu zahazaha kamahi ki

10:1 Kis 13.21-22; Kis 14.22-29. **10:3** Kis 16.35. **10:4** Kis 17.6; Nam 20.11. **10:5** Nam 14.29-30. **10:6** Nam 11.4. **10:7** Kis 32.6. **10:8** Nam 25.1-18. **10:9** Nam 21.5-6.

vaihani kamadia dia ka varimateai. ¹⁰ Tabarae ve tolu na pole ngungu kiri Vuvu, balika taza ni dia kua dia ta katia varira, a Vuvu ki geria na engel kara matea ki vaihubi mate kamadia.

¹¹ Goloa laveve kua e bele kiridia, ia tolu kata lala, tolu na lohoidolu. E vapolu tadura ve kete vavakilala kadolu nuhu kua tolu ta mimia na taem kua ti kokozoho kara las de.

¹² Kubarae kua nu lohoia nu tania habuka tu madi ki babada, pele lolohoiho, tabarae nu poke!

¹³ Na parakilakilanga kua miu ta hahatunia kua e bebele kirimiu, ia beta ni miu za kena miu ta lala miu kata hahatunia, beu, ia e lala kete bebele kara manumanu laveve. Palaka a Vuvu ia e lala kete muri na kana polea, ki mara beta ni vati vetanimiu miu na paparakilanga na parakilakilanga kua e vitiha matoto ki mara beta miu na madi ni bada vona. Kua miu kene hahatunia parakilakilanga ti bebele kirimiu, a Vuvu da ia ti vala dala kua miu kata madi ni bada miu na pala katia na parakilakilanga kena.

10.14-22 Beta tolu kata lotu ni Vuvu tolu na lolotu ve ni hanitunitu ve

¹⁴ Ki kuza barae habu tamaninikigu matoto, miu varihavai na mogepa lotua na vuvu vairukuru. ¹⁵ Miu te hada lala goloa kava. Kubarae miu mule miu sikelnia kagu polea. ¹⁶ Na kap kua tolu ta hihinu vona, na taem kara hanihania kana Paraha, kua tolu ta lala tolu kata hate motunia a Vuvu vona, ia e katia tolu ka varitataizianga kamana toponi Kristus. Na taem tolu ta bara vulahia bret tolu ka hahania, ia e katia tolu ka

10:10 Nam 16.41-49.

10:16 Mt 26.26-28; Mk 14.22-24; Lu

22.19-20.

varitatazianga kamana livuhani Kristus. ¹⁷ Na bret ia e katiu papa, tolu laveve tolu ka hahania na bret katiu kua, kubarae tolu manumanu luba tolu ta lupu tolu kene kara livuha katiu za. ¹⁸ Miu lohoi ki vano na moge ke vuni Israel: Dia ta lala dia kata hahania na midana enimel kamahi kua dia ta tutunia balika opa na altar. Na moge kua dia ta katia, ia e lala kete lulupunidia kamani Vuvu. ¹⁹ Beta na tania habuka na opa na vuvu vairukuruku ia na goloa kapou o na vuvu vairukuruku dia na goloa matoto. ²⁰ Betaka matoto! Na opa kua manumanu kua beta dia na lala a Vuvu kua dia ta lala dia kata opa vona, ia dia ta vavala opa kena ni hanitunitu, beta dia na opa ni Vuvu. Hau ki beta ni kuligu miu kata lulupu kamani hanitunitu. ²¹ Mara beta miu na hinu na kap kana Paraha miu na hihinu ve na kap ke hanitunitu. Ki mara beta ve miu na hanihani na tebol kana Paraha, miu na hahanihani ve na tebol ke hanitunitu. ²² E kuziha, miu ta paparakilania miu kata katia na Paraha ni lohoi zahazaha kiridolu? Miu ta lohoia kadolu matuhanga e kapou livutia, ai?

10:23-11.1 Dama laveve ia tolu kata vazahenia hizani Vuvu

²³ Da miu ta tani barae, “Goloa laveve e kemi tolu kata kakatia.” Palaka beta goloa laveve ni nap kete kodonia kaka katiu. Goloa laveve e kemi tolu kata kakatia, palaka beta goloa laveve ni nap kete katia kadolu mianga ni dopa ni kemi. ²⁴ Tabarae tolu na lolohoi ni dolu za tolu na

kakatia goloa, beu. Tolu laveve ia tolu kata lolohoi na manumanu tolu na kakaze dala tolu kata kokodonidia.

²⁵ Midana enimel laveve kena saliang a voa na maket ia nap miu kata kadea miu ka hahania. Tabarae miu na lolohoi pulapula marata miu na huhule toritori, “E bukuni ve na midana goloa kua?” ²⁶ Na vuna na buk ke Vuvu e tania,

“Garigari kua kamana goloaloa laveve na poloka ia kana Paraha.”

²⁷ Kaka katiu kua tani beta ni Kristen ni hulenimiu miu kata vano hanihani kamana na kana ruma ni kulimiu miu kata vano hanihani kamana, pele hania za nazia kena e vala miu kata hania. Tabarae miu na lolohoi pulapula marata miu na huhule toritori, “E bukuni ve na midana goloa kua?” ²⁸ Palaka kua kaka katiu ni tani barae ni miu, “Midana goloa kena e opa voa vonanga na vuvu vairukuruku kena.” Pele tabarae miu na hania, tabarae miu na hania miu na vairohia lohoihoia kana kaka kena e tani hoto kamiu. ²⁹ Beta na tania habuka miu ta katia moge zaha vona kua ta miu na hania, beu, ta tania tabarae miu na vairohia na lohoihoia kana kaka kua e tania polea kua ni miu.

Kua ni kemi tolu kata hania goloa laveve. Pele, e kuziha kua na vuna na lohoihoia kana kaka motu katiu, ki beta tolu kata hania goloa laveve?

³⁰ Kua na hate motunia a Vuvu na hanihani, pele, e kuziha kaka motu katiu ki nap kete pole zaha kirigu na goloa kua ta hate motunia a Vuvu vona ka hania?

³¹ Kubarae, nazia kua tu hania ku hinumia, nazia kua tu kakatia, goloaloa laveve kena ia

katia a Vuvu kete pelea glori vona. ³² Tabarae miu na vavairohia magalina kaka. Ia vata kua dia ta bukuni Iuda o nuhu kua beta dia na lala a Vuvu, o kua ta dia na bukuna sios ke Vuvu. ³³ Hau ve ta lala kata katia goloa laveve kete nap kaka kete kulina kara moge ta katia. Beta na lala kata katia goloa kara kagu kemia, palaka ta lala kata kakatia galanga kara kemia kana manumanu motu, kete nap a Vuvu kete pele mulehidia.

11

¹ Miu muri na kagu mogemoge kamahi, habuka kua hau ta mumuri na moge ke Kristus.

11.2-16 A Pol e popole na makina kukua na baka na taem kara lotua

² Hau ta kona zahenimiu matoto kua miu ta lohoiau dama laveve, miu ka paho poto na vaketeketea kua ta vaketekete ni miu vona.

³ Palaka e kuligu miu kata lala goloa katiu pebarae: A Kristus ia na bakana tamohane, na tamohane ia bakani gona tavine, a Vuvu ia na bakani Kristus. ⁴ Kua tamohane katiu ni kari havutia bakana ni lolotu, o kua ni vavala polea balika profet, ia e vala puaea na bakana, kua a Kristus. ⁵ Kua tavine katiu kua tani lolotu o kua ni vavala polea habuka profet, ni beta ni kukulia bakana, ia e habuka e hada taturia a gona tamohane. Kua ta beta ni kukulia bakana, ia e vinaka za kua e titira bakana ki gorugorua.

⁶ Kua tavine ni beta ni kukulia bakana, pele e kemi kete kirivi kakava vuluka laveve. Palaka tolu ta lala habuka, puaea kana tavine kena

kua kete kiriva bakana ni gorugorua, kubarae, pele kete kukulia bakana. ⁷ Tamohane ia beta kete kukulia bakana, kua taem e lolotu, na vuna na tamohane ia e vatunga na hanunuki Vuvu kamana glori ke Vuvu. Palaka na tavine, ia e vatunga na glori ke gona. ⁸ Na vuna na varivuvuka matoto, a Vuvu beta ni pelea livuhana tavine ni katia tamohane vona. Betaka. E pelea na livuhana tamohane ki katia tavine vona. ⁹ A Vuvu beta ni katia tamohane kete kodonia tavine, beu, e katia tavine kete kodonia na tamohane. ¹⁰ Ki kubarae tavine ia kete kukulia bakana kete vatunga habuka, kaka vona e hada vona. Ki mai ve kete lohoia na engel kamahi ve dia ta lala dia kata babanuzidolu. ¹¹ Na poloka Paraha, tavivine beta dia na mia dia na gagala kazihezihedia, tamomohane ve beta dia na mia dia na gagala kazihezihedia. Beu. Tavine ia mia kete kodonia tamohane, tamohane ia mia kete kodonia tavine. ¹² Muga matoto, a Vuvu e pelea livuhana tamohane ki katia tavine vona, palaka muri vona, tavivine dia te vavalohia tamomohane laveve. Palaka golea laveve dia ta bele ni Vuvu.

¹³ E miu ta lohoi ziha na polea kua? E kemi kua tavine kete lolotu ni Vuvu na mata pidaka ni beta ni karia bakana? ¹⁴ Kadolu moge manumanu e pebarae, tamohane kua e vatia vuluka ki kakapou ki mamalaku, ia beta ni hada papa na matadolu. ¹⁵ Palaka kua tavine e vatia vuluka ki kapou ki malaku, ia e habuka zohozohoa mata muli na bakana. A Vuvu e vala vulu malaku vona kete kari havutia bakana vona. ¹⁶ Palaka

ta kaka katiu ni kulina kete gegeau na polea kua ta vavala, hau da ta tani barae; hita, ia mai na sios laveve ke Vuvu, beta hita na mumuri na dala motu ve katiu na mogepa lotua.

11.17-22 A vuni Korin beta dia na katia moge mahoto na lupua kara haninga hana Paraha

¹⁷ Kua katane pole na moge taza kua mara beta na kona zahenimiu vona, na vuna taem miu ta bele kara lupua, beta goloa kemi katiu ni bebele na kamiu lupua, palaka moge zaha. ¹⁸ Muga matoto, ta longoria habuka, taem miu ta lohu miu ka lupu habuka sios, miu te gala miu kene vavaripe vulavulahi, miu kene vavarikori na pidaka miu mule. Hau ta bilip pitu na polea kua. ¹⁹ Na vuna, hau ta lala da miu ta vavaigege miu ka vavaripe vulavulahi. Na moge kena e bele kete vatunga kavakava azei ni miu e lala kete vavana na moge kua a Vuvu e lala kete kukulina kirina. ²⁰ Ki kubarae, na taem kena miu ta lupu kara lotua, na haninga kena miu ta lala miu kata kakatia, ia beta ni haninga matoto hana Paraha, betaka. ²¹ Na taem kua miu ta hanihani, katiukatiu ni miu lala dia kata hahani muga kazihedia hadia haninga, kubarae taza kini vivitolonidia. Manumanu taza dia kene hihinu dia kene sisipak. ²² E kuziha? Beta kamiu rumaruma kua miu kata hanihani miu na hihinu vona? Beu, miu ta lohoia miu ka tania na sios ke Vuvu ia na goloa vetanga, kua miu ka katia livuhana nuhu kua beta kadia goloaloa vona dia ka pupuae? E miu ka lohoia kata tani ziha ni miu, kata kona zahenimiu vona na kamiu moge kena? Mara beta matoto!

11.23-26 Paraha a Iesus e vala bret kamana kap na vaen na apostel kamahi

(Matyu 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

²³ Na vuna, polea kua muga te tania ni miu, ia na Paraha mule e tania ni niau. Polea kua e kubarae: Kilaka kua e valanga a Iesus na limana hana vagi kamahi na marigo, na Paraha e pelea na bret, ²⁴ ia hate motunia a Vuvu vona, ia bara vulahia ki tani barae, “Kua ia na livuhagu, ta vala kete kodonimiu. Miu kati baraenia kua hau ta katia kua, miu kata lolohoi mulehiau vona.” ²⁵ Muri na hanihania, ia kubaranea ve, e pelea na kap na vaen, ia tani barae, “Na kap na vaen kua, ia na kontrak vahoru na topogu ta katia kamamiu. Boto laveve kua miu ta hinumia vaen na kap kua, miu katia miu kata lolohoi mulehiau vona.” ²⁶ Boto laveve kua miu ta hania bret kua miu ka hinumia kap na vaen kua, ia e habuka miu ta vavatunga kavakava na matea kana Paraha, ki vano ki nap ia ki vamule.

11.27-34 Tolu kata sikel kemikemihia polokodolu ba muri tolu ka hania haninga hana Paraha

²⁷ Ki kubarae, kua ta kaka katiu ni hahania bret kua ni hihinumia na kap na vaen kua, kamana moge kua beta ni hahada zahenia Paraha, pele, ia e katia moge zaha na livuhana Paraha ia mai na topona Paraha ve. ²⁸ Ki kubarae, kaka kete sikelni kemikemihia poloka mule, ba muri kini hahania na bret ki hihinumia na kap na vaen kua. ²⁹ Na vuna, kua kaka ni hania bret ki hihinumia na kap na vaen kua ni beta ni hada

lala na livuhana Paraha, ia e kokoi zahatanga kirina mule, a Vuvu da e vaka tadoria. ³⁰ Ia na vuvuna kua manumanu luba na pidaka miu, ki beta kadia matuhanga ki mamazahitidia, taza dia kene varimateai kava. ³¹ Palaka kua ta tolu na sikel kemihia magalidolu mule tolu na hanihani tolu na hihinu, ia mara beta a Vuvu ni sikelnidolu ni koto kiridolu. ³² Palaka kua ta a Vuvu ni hadavia kadolu mogemoge ni beta ni kemi, ni vala bizea ni dolu, ia e kati baraenia kete vahotovidolu, kete beta tolu kata golugolu kamana vulovulo kua.

³³ Ki kuza barae habu tazigu kamani habu livukugu, kua miu kene lupu kara hanihania, miu lohoi ni dia taza miu ka guridia. ³⁴ Kua katiu ni miu kini vitoloniho matoto ho tu muga ku hanihani na ka ruma. Tabarae kamiu lupua kara hanihania ni vala kotoa kirimiu.

Kagu dihura polea vona kata tania ve, palaka da te mai kata hadavimiu, hau te tania ni miu.

12

12.1-11 A Pol e popole na presen kamahi kana Vule Tumonga

¹ Habu tazigu kamani habu livukugu, kua katane pole na presen kamahi kua na Vule Tumonga e lala kete vala. E kuligu miu kata lala kemikemihia na golea kua. ² Miu ta lala habuka muga, kua ma beta miu na lala a Vuvu, kua na golea katiu ni rukimiu ni harehimiu miu kata vano lolotu na vuvu vairukuruku kamahi kua beta dia na lala dia kata popole, ia miu ta lala miu kata mumuri za vona. ³ Ki kubarae e kuligu

miu kata lohoi kemikemihia na polea katiu kua e tani barae. Kua na Vule Tumonga ke Vuvu ni na poloka kaka katiu, mara beta ni tani barae, “Paleka a Iesus ni paria zahatanga.” Ki vano ve, kaka kua beta na Vule Tumonga na poloka mara beta ni tani barae, “A Iesus ia na Paraha.”

⁴ Presen kana Vule tumonga e luba luluba, palaka na Vule Tumonga ia e katiu papa za kua e vavala na presen kamahi kua. ⁵ Dala luba kua tolu kata kakatia galanga kana Paraha vona, palaka kadolu Paraha e katiu za kua tolu ta vovora kana. ⁶ Galangalanga luba kua tolu ta lala tolu kata kakatia, palaka a Vuvu ia e katiu papa za kua e vavala matuhanga ni dolu, tolu ka kakatia galangalanga kamahi kua. ⁷ Na Vule Tumonga ia e vala presen katiukatuu ni dolu, na presen katiukatuu ia kete kokodonidolu laveve. ⁸ Na kaka katiu na Vule Tumonga e vala na save kamana matuhanga vona kua kete vavala lohoihoia pa na manumanu; na ruana e vala matuhanga vona kete vavala lohoihoia kua e vonu na save ke Vuvu na manumanu. ⁹ Na kaka katiu ve, na Vule Tumonga kua za, e vala na bilip kua e matuha matoto vona. Na katiu motu e vala matuhanga vona kua kete kakati kemihia kaka. ¹⁰ Ki vala na matuhanga na kaka motu kete kakatia mirakel kamahi. Ki vala save na katiu kua kete vavala na polea kana Paraha habuka profet. Ia ki vala ve na katiu motu ve na save kua kete nap kete sikelnia, na vule kakei kena e popole. Na katiu motu kua kete nap kete popole matoto na pole matotoa kua beta kaka

ni longo lala. Na kaka motu, na save kua kete kavakavania na mining na pole matotoa kamahi kua. ¹¹ Na Vule Tumonga katiu papa za kua ia e lala kete vavala presen kamahi kua. E vavala na katiukatiu ni dolu, muri na kana lohoihoia mule.

12.12-31a Tolu laveve ia tolu ta loli balika tolu na livuhadolu ia e katiu papa za

¹² Na livuha, ia e dolu ki katiu papa, ki dihudihura vona. Palaka, ia vata kua na dihudihura e luba, dia ta vaidodo dia ka kara livuha katiu papa za. Habuka livuhani Kristus. ¹³ Taza ni dolu tolu ta bukuni Iuda, taza ni dolu beta muga dia na lala a Vuvu, taza tolu ta vora vetanga kana manumanu, taza beta tolu na vora kana kaka katiu. Palaka tolu laveve ia na Vule Tumonga katiu papa kua e vala baptais ni dolu, tolu kene kara livuha katiu papa za. Tolu laveve ia tolu ta pele na Vule katiu papa za. ¹⁴ Na livuha, ia dihura luba, beta ni katiu papa. ¹⁵ Kua na kabe ni tani barae, “Hau kua beta na dihura livuha kua, na vuna hau beta ni hau na lima.” Palaka ia vata kua e tani barae, ia mara beta ni kati mulehia ni beta kete ma vavaidodo kamana livuha. ¹⁶ Kua na talinga ni tani barae, “Beta ni hau mata, ki kubarae beta ni hau dihura livuha.” Palaka ia vata kua e tani barae, ia mara beta ni kati mulehia ni beta kete ma kara dihura livuha. ¹⁷ Kua na livuha laveve ni mata za, pele da ti lolongo ziha? Kua na livuha laveve ni talinga za, pele da ti zungu zingania goola? ¹⁸ Palaka a Vuvu ia e katia livuhadolu, dihudihura katiukatiu e taruhia na palakangana

kua ia e kulina dia kata ngoro vona. ¹⁹ Kua ta na livuha ni dihura katiu papa za, pele ia ti beta ni na livuha kena. ²⁰ Palaka livuha ia beta ni mata barae. Na dihudihura e luba, palaka dia ta livuha katiu za. ²¹ Na mata mara beta ni tani barae kara lima, “Hau ta mia papa za kua, ho beta ka galanga, kakava!” Na baka ve mara beta ni tani barae kara kabe, “Hau ta mia papa za kua, ho beta ka galanga, kakava!” ²² Mara betaka. Na dihudihura livuhadolu kua beta kadia matuhanga, kua ni beta dia na livuhadolu, da beta livuhadolu kete kemi. ²³ Na dihura livuhadolu kua tolu ta lala tolu kata pupuae kamana, ia ia kua tolu ta lala tolu kata vavazohoria tolu ka kakati kemikemihia vona. Tolu ka kakarikaria na matana manumanu na dihura livuhadolu kua tolu ta lohoia beta kete hahadava. ²⁴ Palaka na dihuri livuhadolu taza tolu ta lala tolu kata hahada vetavetania. A Vuvu e vaidodonia na dihudihura livuhadolu laveve kete nap dia kata ngoro lupu papa. E kubaraenia kete nap dia kata vavazahenia na dihura livuhadolu kua tolu ta lohoi vetavetania. ²⁵ A Vuvu e kati baraenia ki mara beta dihudihura livuha kamahi kua dia na vavaigege, beu, dihudihura livuha laveve, kete hatu lala dia na hahada poto ni ruadia. ²⁶ Ki kubarae kua ta palaka katiu na livuhadolu ni hahatunia varitihia, ia palaka laveve na livuhadolu ia da e hatunia varitihia kamana palaka kena. Kua palaka katiu na livuhadolu tolu na kakati kemihia tolu na hahada poto papa vona, ia palaka laveve na livuhadolu ia da e hatunia e kemi.

²⁷ Kubarae, miu laveve kena, miu na livuhani Kristus, katiukatiu ni miu ia na dihudihuri

livuhana. ²⁸ Kua na poloka sios, a Vuvu ia e muga ki makia na apostel kamahi, ba muri na profet kamahi, muri na kua, na tisa kamahi. Ia mai ve nuhu kua dia ta katikati mirakel, kamana nuhu kua kadia matuhanga vona dia kata kati kemihia kaka, ia mai nuhu kua dia ta lala dia kokodonia kaka, ia mai nuhu kua dia ta lala dia kata bosim galangalanga kamahi, ia mai nuhu kua dia ta lala dia kata popole na pole matotoa kua beta ni lalanga. ²⁹ Kubarae, kata hule, karae manumanu laveve e tanga dia kata kara apostel? Manumanu laveve e tanga dia kata kara profet kamahi? Manumanu laveve e tanga dia kata kara tisa? Manumanu laveve e valanga matuhanga ni dia, dia kata kakatia mirakel kamahi? ³⁰ Karae manumanu laveve kadia matuhanga vona kua dia kata kati kemihia kaka, o dia kata popole matoto na pole matotoa kua beta ni lalanga, o kavakavania na mining vona? Beu! ^(31a) Palaka kete dopa ni kukulimiu matoto kua kete valanga presen kana Vule Tumonga kua e dopa ki vinim matoto dia taza kuari.

12.31b-13.13 Kete kukulidolu matoto kara presen kua e livutia presen laveve

^(31b) Kua katane tania ni miu na moge kua e dopa ki kemi livutia moge laveve.

13

¹ Kua na lala pole matotoa laveve na garigari, na lala pole matotoa kana engel kamahi ve, palaka kua ni beta na lala kua kete kukuligu kara kaka, hau ta balika belo kua e huhubua

talingadolu ki geregereha vona, o balika kure kua e tutubua ki popole veta. ² Kua ni kagu save vona kua kata vavala polea kana Paraha balika profet, kua na lala laveve lohoihoia laveve ke Vuvu kua e ngoro paritigi ki nap ve kata lala goloa laveve kua da ba muri ki bele, kua ni kagu bilip ve vona kua kata tania na potuna ni vahere, palaka kua tani beta na lala kete kukuligu kara kaka motu, ia hau na venga za kena. ³ Kua na vala hozohozovia matoto kagu goloaloa laveve na nuhu kua beta kadia goloaloa vona, kua na mazukenia livuhagu na manumanu dia na tuniau na haroho na mate*, palaka kua ni beta ni kukuligu kara kaka motu, pele kagu moge laveve kena ta katia, ia mara beta ni kodoniau.

⁴ Palaka moge kua kete kukulidolu kara kaka, ia e lala kete valugilugia, ki beta ni lala kete kokolia moge zaha kua e katua vona. Ki beta ni lala kete hahada potipoti, ki beta ve ni lala kete kokona zahezaheni mulehia, ki beta ni lala kete popole habakabaka. ⁵ Ki lala kete bubungania kaka, ki beta ve ni lala kete lolohoi vona mule, ki beta ni lala kete magali varitihitihi taputapu, ki lala kete lolohoi bala moge zaha kua e lala kete kakatua vona. ⁶ Beta ni lala kete hilohilo na moge zahazaha, beu, e lala kete hilohilo na moge kua e matoto. ⁷ Ki lala kete katidolu tolu na madi ni bada na goloa laveve; ki katidolu ki nap tolu kata ma bilip, tolu na ma vaka maroro ni Vuvu, tolu na ma vavalugilugidolu, ia vata kua nazia e

13:2 Mt 17.20; 21.21; Mk 11.23. * **13:3** dia na tuniau na haroho na mate Grik Baibel taza dia ta tani barae, “Dia ta paho tauriau, hau kata pelea hiza kapou.”

bebele kiridolu.

⁸ Moge kua kete kukulidolu kara kaka, ia mara beta ni hozo, palaka da e ngoro vuvua. Galangana valavalanga na polea ke Vuvu balika profet, da vano ki hozo. Na matuhanga kua kara pole matotoa kua beta ni lalanga, da vano ki hozo. Save likiae laveve, ia da dia laveve ta vano dia ka balavutuka laveve. ⁹ Kua kadolu hada lalanga ia e pitu papa za. Ki vano ve, tolu ta lala za dihura tok profet pitu za, beta ni kapou. ¹⁰ Palaka kua tani vano ni las de, kua na goloa kemi matoto kua ni mai, pele, goloa laveve kena beta ni kemi, da ti balavutuka.

¹¹ Ia e balika kua ta ba kakapiru, kagu polealea ia e ba kakapiru, kagu lohoihoia kamana kagu hada lalanga e ba kakapiru. Palaka kua taem te vano kene paraha, hau ta vatia na maki ke kapirupiru. ¹² Kua e balika tolu ta hadavia goloa na galas kua e burouroua. Palaka ba muri da tolu te hadavi kayakava na matani Vuvu. Goloa kua tolu ta lala, ia na dihudihura za, palaka ba muri da tolu te hada lala laveve goloa, balika kua a Vuvu e lala matoto ni dolu. ¹³ Moge e tolu kua tolu kata ma kakatia ia kua: mogepa bilip, mogepa vaka maroroa, ia mai na moge kua kete kukulidolu kara kaka motu. Palaka na moge kua e dopa ki kapou livutia na moge laveve, ia na moge kua kete kukulidolu kara kaka motu.

14

14.1-12 Kete kukulimiu matoto miu kata vavala polea ke Vuvu

¹ Miu bada na moge kua kete kukulimiu matoto kara kaka, palaka kete kukulimiu ve kara presen kamahi kua na Vule Tumonga e lala kete vavala ni dolu. Presen kua kete dopa kukulimiu kirina, ia kua kara valavalanga na polea ke Vuvu balika profet. ² Na vuna kaka kua e popole na pole matotoa kua beta ni lalanga, ia beta ni popole kamana manumanu, palaka kamani Vuvu. Ki mara beta kaka ni longo lala nazia e tatania. Na matuhanga kana Vule Tumonga e katia ki vavala na matotoka polealea kua e ngoro paritigi. ³ Palaka kaka kua e lala kete vavala polea ke Vuvu habuka profet, ia e popole mahoto kamana manumanu, ki lala kete vatuharia bilip kana manumanu, ki vabadanganidia dia kata katia galanga, ki katia polokodia ki malugunia. ⁴ Kaka kua e lala kete popole na pole matotoa kua beta kaka ni lolongo lala, ia e popole kana mule za kena kete vavatuhari mulehia. Palaka kaka kua e vavala polea balika profet, ia e lala kete vavatuharia sios. ⁵ E kuligu miu laveve miu kata lala miu na popole na pole matotoa kua beta kaka ni longo lala. Palaka e dopa ki kuligu matoto kua miu kata vavala polea kana Paraha balika profet. Na vuna na matuhanga kara valavalanga na polea balika profet, ia e dopa ki kapou livutia na matuhanga kara pole matotoa kua beta kaka ni longo lala. Ma kaka vona na poloka sios kua kete nap kete tania mining na polea kena e tatania, kete nap kana polea kete vabadangania na manumanu laveve na sios. ⁶ Habu tazigu kamani habu livukugu, kua na bele ni miu na popole kamamiu na pole

matotoa kua beta miu na longo lala, da ta kodoni zinganimiu? Palaka kua hau na vala polea taza ni miu kua a Vuvu e vatunga ni niau, o kua na vala save taza ni miu o kua na vala polea ni miu balika profet, o na sikulnimiu, ia da e kodonimiu kena.

⁷ Kua na goloaloa kamahi kua beta laep ni dia, balika flut, o na gita, mara beta ni longo lalanga tiun kakei e vivilianga o huhubua kua tani beta ni vili kemuha o hubu kemikemiha. ⁸ Balika biugel ve, kua tani beta ni vivili kemukemuha, azei da e tare kara varihubia? ⁹ Ia miu ve pebarae. Kua miu kene popole kamana manumanu na pole matotoa kua beta dia na lala, da dia ta longo lala zinganimiu? Kamiu polea ia e balika kavili vetanga za. ¹⁰ E limoha, pole matotoa luba vona ri na vulovulo, palaka beta katiu ni dia kua ni beta mining vona. ¹¹ Palaka kua hau, kua ta beta na longo lala nazia kua na kaka kena e popole matoto ki tatania, ia hau ta balika kaka bukuna malala motu na kaka kena, ia ki balika kaka bukuna malala motu ve ni niau. ¹² Na vuna kua e kukulimiu matoto kara presen kamahi kana Vule Tumonga, pele, miu gala matuha miu kata pelea na presen kamahi kua e nap kete vatuharia na sios.

14.13-25 A Pol e pole na mogepa polea na pole matotoa kua beta kaka ni longo lala

¹³ Kua kaka katiu ni miu kua ni kana presen vona kua kete nap kete popole matoto na pole matotoa kua beta kaka ni longo lala, pele kete hulenia a Vuvu ve kete nap ia kete tania ve na mining na polea kena ia e popole vona. ¹⁴ Na

vuna kua ta hau na lolotu na pole matotoa kua beta ni longo lalanga, vulegu ia e lolotu kena, palaka hau mule beta na longo lala nazia hau ta popole vona. ¹⁵ Pele kua tani pebarae, da hau katane kuziha? Hau da ta lotu kamana vulegu, ka lotu ve kamana polea kua hau ta longo lala. Da ta habihabi kamana vulegu, ka hahabia ve linge na pole matotoa kua hau ta longo lala. ¹⁶ Na vuna kua tanu vavazahenia a Vuvu na vule za, kua kaka katiu ni kamamiu kua beta ni longo lala polea kamahi kena tu tatania, pele da e lala zingania tu vavazahenia a Vuvu, ia kete tania, “E limoha” na ka hate motua ni Vuvu? Da mara beta na vuna beta ni longo lala nazia tu tatania. ¹⁷ Ho da tu hahate motunia a Vuvu na polea mata mulimuli, palaka beta nu vavatuharia kaka motu kena kamaniho. ¹⁸ Hau ta hate motunia a Vuvu na vuna, hau ta dopa ka lala kata popole matoto na pole matotoa kua beta kaka ni lolongo lala, dopa ni miu laveve kena. ¹⁹ Palaka kua na poloka haus lotu, e dopa ki kemi kata pole na polea e lima kua manumanu dia ta nap dia kata longo lala, ni nap kata kodonidia. Mara beta na kodonidia kua ta na vavala sikulnidia na polealea kua e 10,000 na pole matotoa kua beta dia na longo lala.

²⁰ Habu tazigu kamani habu livukugu, tabarae kamiu lohoihoia ni baliki kapidupiru kotekote. Palaka kamiu lohoihoia kete gala balika paraha. Palaka na mogepa moge zahazaha, ia miu kata baliki kapidupiru. ²¹ E vapolu baraenga na polea kana Paraha ki tanga, “Na Paraha e tani barae,

‘Hau da ta pole kamana kagu manumanu na pole matotoa kua beta dia na longo lala da ta vala polea na havana manumanu kua beta dia na hada lala dia. Palaka ia mara beta za dia na longoria kagu polea.’” ²² Ki kubarae, na mogepa polea na pole matotoa kua beta kaka ni longo lala, ia na mak za kua a Vuvu e vala kete vatunga kana matuhanga na manumanu kua beta dia na bilip, beta ni kete vatunga na nuhu kua dia te bilip kava. Palaka kua na valavalanga na polea kana Paraha balika profet, ia kete kodonia nuhu kua dia te bilip kava, beta ni kete kodonia nuhu kua beta dia na bilip.

²³ Kubarae, kua manumanu laveve na sios dia na lohu lupu, kua dia laveve dia na popole na pole matoto kua beta kaka ni longo lala, kua manumanu motu o kua nuhu kua beta dia na bilip, dia na mai hoho na kamiu lupua kena, da dia ta tania miu ta longolongo. ²⁴ Palaka kua ta kaka katiu kua beta ni bilip o kua kaka motu, kua ni mai hoho na kamiu lupua, ni longorimiu laveve kua miu ta vavala polea kana Paraha balika profet, da na polea kena ti padea poloka, kini hada lala habuka ia kakanaka moge zahazaha. ²⁵ Pale, da kana lohoihoia zahazaha laveve na poloki magalina da ti bele kavakava. Pale, da ia ti padonia tutura na garigari kini lotu ni Vuvu, kini tani barae, “E limoha, a Vuvu ia ri kua kamamiu.”

14.26-40 Mogepa lotua laveve ia kete mahoto

²⁶ Habu tazigu kamani habu livukugu, kua miu kene lohu lupu kara lotua, nazia miu kata katia? Miu laveve ia kamiu galanga vona. Katiu ki

habia linge katiu, katiu ki vala sikul ni miu na polea katiu, katiu ki tania polea katiu kua a Vuvu e vatunga vona, katiu ki popole na pole matotoa kua beta kaka ni longo lala, katiu motu ki tania ni miu na mining na pole matotoa kena kaka kena e popole vona. Palaka goloa laveve kua miu ta katia ia kete nap kete kodonia ni vabadangania manumanu laveve na sios. ²⁷ Kua ni kaka vona kua e nap kete popole na pole matotoa kua beta kaka ni longo lala, pele rua o tolu kaka, dia ka popole, palaka katiu ki muga, ba muri ruana ki popole. Beta dia kata lupu popole. Kaka katiu kete kavakavania na mining na polea kena dia ta tatania. ²⁸ Palaka kua tani beta kaka vona na pidaka miu kua ni dangea kete tania mining na polea kamahi kena dia ta popole vona, pele nuhu kena dia kata zodo, taua dia na pole na poloka haus lotu. Kulidia dia kata pole, dia ta pole na polokodia za ia mai kamani Vuvu. ²⁹ Kaka rua beu tolu kua dia ta lala dia kata vavala polea kana Paraha balika profet, ia dia za dia kata pole dia na sikulnia manumanu. Manumanu taza dia kata sikel kemikemihia polea kua dia ta vavala. ³⁰ Palaka kua kaka katiu ni mimia, a Vuvu ni kavakavania polea paritigi vona kete tani kakava na manumanu, pele kaka kena e popole, ia kete zodo. ³¹ Miu laveve kete taem vona kua katiukatiu ni miu kete vala polea kana Paraha balika profet, kete sikulnia manumanu dia kata pelea hada lalanga, ni vabadangania sios. ³² Manumanu kua dia ta lala dia kata vavala polea kana Paraha balika profet na manumanu, ia dia ta nap dia kata paho tauria magalidia dia

ka guria kaka motu ki muga pole, ba muri dia kene pole. ³³ Na vuna a Vuvu e lala kete katia golea laveve ni mahoto matoto. Beta ni lala kete katia golea ni batola vetaveta. Ia ki kulina tolu kata magali katiu, beta tolu kata vavaigege na galanga.

Kubarae kua taem manumanu dia ta lupu kara lotua, ³⁴ tavivine beta dia kata popole. Habuka kua na lo e tania, tavivine beta dia kata madi vamugamuga na goloaloa. ³⁵ Kua kini kulidia dia kata lala na vuvuna polea katiu, dia ta guru dia ka vamule na ruma, dia ka hulenia habu gogodia vona. Na vuna beta ni hada papa tavivine dia kata popole na poloka sios. ³⁶ E kuziha? Na polea ke Vuvu e varivuvu ni miu ba muri kini vana lobia palakalaka? Ia miu kazihemiu za kua miu ta longoria miu ka pelea na polea ke Vuvu?

³⁷ Kua kaka katiu ni miu ni lohoia ni tania habuka ia na profet katiu o kua na Vule Tumonga e vala presen katiu vona, pele kete hada lala habuka polealea kua ta tatania ia na Paraha mule e tania polealea kamahi kua. ³⁸ Palaka kua ta beta ni kulina kete longoria na polea kana Paraha, pele, na Paraha ve mara beta ni longoria kana polea ve. ³⁹ Kubarae habu taizigu, kamani habu livukugu, kete kulimiu matoto miu kata vavala polea kana Paraha balika profet. Tabarae miu na vavatabunia manumanu kua dia ta lala dia kata popole na pole matotoa kua beta tolu na longo lala. ⁴⁰ Palaka miu katia golea kete mahoto ni hada papa na poloka lotua.

15.1-11 A Kristus ti mate kini mahuri mule kava

¹ Kua, habu tazigu kamani habu livukugu, e kuligu katane tani mulehia na polealeana Kalohua Kemi, ta vaketekete ni miu vona muga. Kava miu te pelea na Kalohua mata muli kua, miu kene madi matuha vona kava. ² Na vuna na Kalohua Kemi kua, ia e lala kete pepele mulehimiu, kua miu na paho poto na polea kua ta vaketekete ni miu vona. Palaka, kua tani beu, pele kamiu bilip e vano veta. ³ Na vuna na polea kua e tanga ni niau muga, ia, ia za kena ta vala ni miu. Hau ta vala polea kua e dopa ki kapou matoto ni miu. Polea kua e kubarae; a Kristus e mate kara kadolu manaunaua kamahi, habuka kua na polea kana Paraha e tania. ⁴ A Kristus ki tavuanga, na dama tolu muri vona a Vuvu ia valamari mulehia na matea habuka kua e tanga na polea kana Paraha. ⁵ Ia ki bele ni Pita, muri vona, e bele ve na kana 12 apostel kamahi. ⁶ Muri na kua, ia e bele ve ni habu tazidolu kamani habu livukudolu. Kadia naba e livutia 500. Dia luba kua dia ta ba mamahuri, palaka taza kava dia te varimateai. ⁷ Muri vona, ia e bele ve ni Jems, ki bele ve na kana apostel laveve.

⁸ Ba muri matoto, ia e bele ve ni niau ka hadavia. Hau ta balika kapiru kua e valohua muri na lingabo kua kete valohua vona. ⁹ Na pidaka apostel laveve, hau beta na hizanga. Ki beta ni nap kete kohanga hau ve na apostel. Na

15:3 Ais 53.5-12. **15:4** Sng 16.8-10; Mt 12.40; Ap 2.24-32.

15:5 Lu 24.34; Mt 28.16-17; Mk 16.14; Lu 24.36; Jo 20.19. **15:8** Ap 9.3-6. **15:9** Ap 8.3.

vuna hau ta kati zahatia matoto na manumanu na sios ke Vuvu. ¹⁰ Palaka ia na vuna na mahariharia ke Vuvu, kua kene kara kaka mata barae kua, kana mahariharia kirigu beta ni vano veta. Beu. Hau kua ta dopa ka gala matuha livutia matoto na apostel kamahi. Palaka ki beta ni na kagu matuhanga mule kua ta kakatia galanga kua vona, beu, a Vuvu e mahariau ki vala na matuhanga kua ni niau. ¹¹ Kubarae beta polea vona kua ta hau na vavaketekete ni miu, o kua dia na vavaketekete ni miu. Hita laveve hita ta vavaketea polea katiu za. Goloa kapou ia kua miu ta bilip na polea ke Vuvu kua hita ta vavala ni miu.

15.12-34 Manumanu laveve kua dia te varimateai kava, da dia ta mahurihuri mule

¹² Palaka kua, manumanu dia te vaketekete pebarae, a Kristus ia e mate a Vuvu ki valamari mulehia na matea, pele, e kuziha kua taza na pidaka miu dia ka tatania habuka, kaka kua kava ti mate, ia mara beta ni mahuri mule? ¹³ Kua tani matoto habuka, nuhu kua dia te varimateai kava, mara beta dia na mahurihuri mule, pele ia beta a Vuvu ni valamari mulehia a Kristus na matea. ¹⁴ Kua tani matoto, kua a Vuvu beta ni valamari mulehia a Kristus na matea, pele na polea kua hita ta vavaketekete ni miu vona, ia e venga za, beta ni matoto. Miu ka bilip veta ve ni Iesus, mara beta ni kodonimiu. ¹⁵ Hita apostel kamahi, da hita te rurukimiu ve ni Vuvu. Na vuna hita te tania ni miu kava habuka, a Vuvu e valamari mulehia a Kristus na matmat. Palaka kahita polea kua da beta kete matoto kua tani beta manumanu dia na nap dia kata mahuri

mule na matea. ¹⁶ Pele kua ta beta manumanu dia na nap dia kata mahuri mule na matea, pele a Vuvu beta ni valamari mulehia a Kristus na matea. ¹⁷ Tani matoto kua beta a Vuvu ni valamari mulehia a Kristus na matea, pele, miu ta bilip veta, kamiu moge zahazaha kamahi ki ma beta ni lohoi balanga. ¹⁸ Ki kubarae ve, nuhu kua dia ta bilip ni Kristus dia kene varimateai kava, dia te golugolu laveve kava. ¹⁹ Kua tolu na vaka maroro ni Kristus, kete kodonidolu za kua na laep kua tolu ba mamahuri vona, pale ia beta ve. Pele, na pidaka manumanu laveve na vulovulo tolu ta kaba loho zahanga matoto.

²⁰ Palaka matoto, matoto a Kristus, a Vuvu ti valamari mulehia kava na matea. Ti muga kini mahuri mule muga na manumanu kua dia te varimateai kava, balika na matana haninga kua ti muga kini matuha kini pele kakavanga na vanua. ²¹ Na vuna kua na mogepa matea e pe na kaka katiu, ia na mahuri mulea ve ia e pe na kaka katiu ve. ²² Balika kua na poloki Adam, manumanu laveve dia ka varimateai, ia manumanu laveve kua na poloki Kristus ve, ia dia te katua dia kene mahuri. ²³ Palaka kaka katiukatiu ia kana taem vona kua kete mahuri mule vona. A Kristus ia e muga ki valamari muleha na matea, pale, ba muri kua ta ia ni vamule, pale, kana manumanu laveve da dia te valamari muleha ve na matea.

²⁴ Ba muri vona, na vulovulo ia hozo, pale, a Kristus da ia ti vairohia na gavman laveve kamana vuvu laveve kua kadia matuhanga e kapou, kamana golea laveve kua kadia matuhanga vona. Pale, ia ti vala na kingdom

na limani Tamana a Vuvu. ²⁵ Na vuna a Kristus ia kete King ki vano ki mule na taem kua ia kete vaka taduria hana vagi laveve na tauri kabena. ²⁶ Hana vagi kua ba muri matoto kete vairohia, ia na matea. ²⁷ Na buk ke Vuvu e tani barae, “A Vuvu ia ti taruhia goloaloa laveve na tauri kabeni Kristus.” Kubarae, tolu ta lala pebarae, a Vuvu ia beta ni na tauri kabeni Kristus. ²⁸ Ba muri, kua a Vuvu ni taruhia goloaloa laveve na taura kabeni Kristus, pale, da na Tuni Vuvu mule, da ia ti taruhia ia mule na tauri kabeni Vuvu, kua ia e taruhia goloaloa laveve na tauri kabena, pale, a Vuvu ia kete Paraha kara goloaloa laveve.

²⁹ Kua ta manumanu ni mara beta dia na mahuri mule na matea, pele e kuziha manumanu dia ka pepelea baptais kara nuhu kua dia te varimateai kava? Karae beta miu na kakatia na vuna miu ta lohoia da boto katiu dia ka mahuri mule? ³⁰ Pele hita? Dama laveve, manumanu dia ta paparakilania dia kata huhubi matehithita taraka galanga kua. E kuziha hita ka ma vavaridi hita na vavaketea na manumanu habuka da a Vuvu e valamari mulehidia na matea? ³¹ Habu tazigu kamani habu livukugu, ta tani matotonia ni miu, hau kua, dama laveve manumanu dia ta tatare za dia kata hubi matehiau. Beta na litiginia polea kua ni miu na vuna ta hilohilo matoto ni miu na vuna, miu laveve kava miu te kara manumanu ke Iesus Kristus kadolu Paraha. ³² Kua ta na vavarithubi kamana manumanu kua dia ta gala balika enimel ni Efesus na vuna kua ta

mumuri na kagu lohoihoia mule, pele, da ta pelea nazia vona kua? Kua tani matoto habuka kua manumanu kua dia te varimateai kava, da mara beta dia na mahurihuri mule, pele vatahia, “Tolu kata hanihani tolu na hihinu za, na vuna vaila, tolu ta varimateai!”

³³ Tabarae miu na vatia manumanu dia na rukimiu, “Varikilipia kamana nuhuta moge zahazaha, ia da e vairohia kadolu moge kemikemi.”

³⁴ Miu vata lohoi longolongoa. Miu vahotovia kamiu lohoihoia kamahi, miu zuka tapunia kamiu moge zahazaha. Na vuna taza ni miu beta dia na lala a Vuvu, kubarae ki kamiu puaea kapou kua.

15.35-58 Livuhana kaka kua e mahuri mule ia da e mata motumotu za

³⁵ Tauka kaka katiu da e hule barae, “Manumanu kua dia te varimateai kava, kua ta dia na mahuri mule, da livuhadia e mata zihaziha matoto?” ³⁶ Hulea kua, e longolongo matoto! Kua nu vazohia harana hai katiu na garigari, ia da na harana hai kena e muga ki mate, ba muri ia ti galulu. ³⁷ Kua tu mumuratania na harana vit o na harana hai zia katiu, ia beta ni hada balika hai kena ba muri ia kete kirina. ³⁸ Palaka a Vuvu na kana save mule, ia e vaida na livuhana harana hai laveve dia kata mata zihaziha. Hai likiae, likiae, ia dia ta bele na harana hai kena ia e pe vona. ³⁹ Livuha laveve ia beta dia na parakatiu. Manumanu ia livuhadia e paramotu, livuhana enimel kamahi ia dia ta paramotu, livuhana manu kamahi ia dia ta paramotu, livuhana hiha kamahi ia dia ta paramotu. ⁴⁰ Goloaloa laveve

ia livuhadia vona. Goloaloa kua na lagato ia mai ve kua na garigari, ia livuhadia laveve vona. Palaka na livuhana goloaloa kamahi kua bukuna lagato ia mata mulingata, ia e paramotu za. Na livuhana goloaloa kuari na garigari ia mata mulingata, ia e paramotu za. ⁴¹ Na voro ia na mata mulingata, ia e paramotu za, na lingabo ia mata mulingata, ia e paramotu, na vitovito kamahi, ia katiukatiu ni dia ia mata mulingadia, ia e paramotu, paramotu.

⁴² Ia da e kubarae za kua ta kaka ni mahuri mule na matea. Livuhadolu kua e tavuanga ia da e balavutuka. Livuhadolu kua a Vuvu kete valamari mulehia na matea, ia da mara beta ni balavutuka. ⁴³ Livuhadolu kua e tavuanga, ia e mata hilehilea ki beta kana matuhanga. Palaka na livuhadolu kua a Vuvu kete valamari mulehia, ia da e mata muli ki matuha. ⁴⁴ Livuha kua tolu ta tavunia ia bukuna garigari. Livuha kua e mahuri mule na matea, ia bukuna lagato.

Na livuha vona bukuna garigari, na livuha ve vona kua bukuna lagato.

⁴⁵ Na polea kana Paraha ia e tani barae, “Na kaka kua a Vuvu muga matoto ki katia, ia e mahuri.” Palaka a Adam motu katiu ve kua e ba muri ki bele, ia ti kara vule kua kete vala mahuri roroa na manumanu. ⁴⁶ Goloa kua e muga ki bele ia na livuhana kaka kua bukuna garigari. Na livuha kua kana vule ia da e ba muri ki bele. ⁴⁷ Na kaka kua e muga matoto ki bele, ia a Adam, ia a Vuvu e katia na havuhavu bukuna garigari, palaka a Kristus, na naba 2 Adam, ia e bukuna lagato. ⁴⁸ Manumanu laveve bukuna garigari

kua, ia dia ta hada balika kaka kua e katua na garigari. Manumanu laveve kua bukuna lagato ia dia ta hada balika manumanu kena bukuna lagato. ⁴⁹ Meni ia tolu ta hada balika kaka kua bukuna garigari, ba muri, ia da tolu te hada balika kaka kua bukuna lagato.

⁵⁰ Habu tai, polea ta paparakilania kata tania ni miu, ia e kubarae: livuhadolu kua bukuna garigari, ia mara beta ni hoho na kingdom ke Vuvu. Livuhadolu kua, ia mara beta ni mahuri roro. ⁵¹ Palaka kata kavakavania polea paritigi mata muli katiu kua ni miu. E kubarae, mara beta tolu laveve tolu na varimateai, palaka da a Vuvu e pokizia livuhadolu laveve. ⁵² Goloa kua da e bele valutu za, balika kua mata e kapuridi, na taem matoto kua na las biugel ti haloho. Kua na biugel ti pole, na Kristen kamahi kua dia te varimateai, ia da a Vuvu e valamari mulehidia na matea kamana livuhadia kua ti pokiza kava. Pale, tolu ve kua tolu ta ba mamahuri, ia da tolu ve livuhadolu ti pokizia kini beta ve kete nap tolu kata mate ve. ⁵³ Na vuna, livuhadolu kua e lala kete vairo, ia da e pokizia ki mara beta ni vairo. Na livuha kua e lala kete mamate da ti pokizia, kini mara beta ni mate. ⁵⁴ Na taem kua na goloa kua ti bele, na livuhadolu kua e lala kete vairo, ia da ti pokizia kini mara beta ni vairo. Na livuha kua e lala kete mamate da ti pokizia, kini mara beta ni mate, pale, na polea kana Paraha da ti pori matoto kua e tani barae, “A Vuvu ti vin na varihubia, kini vahozovia matoto matea. ⁵⁵ Matea, kue ka matuhanga kua tu vavamatehia

manumanu vona? Matea, kue ka matuhanga kua tu vividihi matehia manumanu vona?”

⁵⁶ Na matuhanga kana matea kua e lala kete vividihi matehia manumanu vona, ia na moge zahazaha kamahi. Na moge zahazaha kamahi, dia ta pelea kadia matuhanga na lo. ⁵⁷ Tolu kata hate motunia matoto za a Vuvu, kua ia ti vala matuhanga na kadolu Paraha a Iesus Kristus, kete vala matuhanga ni dolu kua tolu kata vin na varihubia.

⁵⁸ Ki kubarae, habu tazigu kamani habu livukugu, miu madi bada. Tabarae miu na vatia golea katiu ni katimiu miu na vahere. Miu gala papa matoto na galanga kana Paraha, na vuna miu ta lala, galanga laveve kua miu ta katia kana Paraha, ia mara beta ni vano veta.

16

16.1-4 A Pol e pole na moni kua kete valanga ni vano kiri Ierusalem

¹ Kua katane pole na moni kua miu ta vavai lupunia miu kata vala ni vano na sios ni Ierusalem: Miu muri na dalangana kua ta vatunga na sios kamahi kua ni Galesia dia ka mumuri vona. ² Na Sande laveve, katiukatiu ni miu kete taru kakava dihura moni pitu na kamiu rumaruma mule. Tabarae miu na guru kata mai bele ni miu, miu na paparakilania miu kata vai lupunia moni. ³ Pale, kua ta na mai, miu mule miu ta makia nuhu taza dia kata pelea na moni kua miu ta vala kete kodonidia heta ni Ierusalem. Hau da ta vapolungania pas ka vala ni dia, dia ka

pelea vano. ⁴ Kua ta na hatunia habuka e kemi kata zahe ve kiri Ierusalem, pele dia ta kamaniau zahe.

16.5-12 A Pol e kulina kete vano balahea a vuni Korin

⁵ Da ta mai ka balahemiu, palaka da ta muga ka vano ka balahedia ni Masedonia, ba muri kene mai ni miu. Na vuna da ta pe hutu pe na provins a Masedonia. ⁶ Tauka da ta mia pitu kamamiu. Beta na lala, tauka da ta mia kamamiu ki nap na nagi kara magara kamana kavili kapou ki hozo. Pale, taem katane vatimiu ne vavana, da miu te kodoniau na kagu vavananga kara malala kena kata kirina. ⁷ Beta ni kuligu kata mai hadavimiu pitu papa za na vatimiu. Beta. Kua na Paraha ni kulina, ia da ti vatiau kene mia havarau pitu kamamiu. ⁸ Palaka kua, da ta mia ri ni Efesus ki vano ki mule na hanihania kapou kara Pentekos ki hozo, ⁹ na vuna, a Vuvu ti vukazia dala kirigu ri kava. Galanga kapou matoto kiriniau ri ti bele kata kodonia manumanu dia na bilip ni Kristus. Ki vano ve, manumanu luba ve ri dia ta gala dia ka zazaha kirihita.

¹⁰ A Timoti kini bele ni miu, ia miu kodonia kete hatunia ni kemi ni beta kete kuahi. Na vuna, ia ve e gagala kana Paraha ve, balika hau. ¹¹ Tabarae taza ni miu ni hadavia habuka ia kaka vetanga miu na vala lamamiu kirina. Kua kini lohoia keteni vamule, miu ta kodonia na kana vavananga, kete hatunia ni kemi ni vamule ni

16:5 Ap 19.21. **16:8** Wkp 23.15-21; Lo 16.9-11. **16:8** Ap 19.8-10. **16:10** 1 Ko 4.17.

niau. Hau ta guguru kirina kete mai kamana habu tazidolu taza ve kena dia kata mai kamana.

¹² Na polealea ni Apolos e kubarae: Ta gegeria kete kamani habu tazidolu taza kena dia na vano balahemiu, palaka ia e hava matemate matoto. Tauka da ba muri ti hatunia habuka e nap kete vano ni miu, ia vano.

16.13-24 Polealea taza ve

¹³ Miu tatare. Miu madi bada matoto na kami bilip. Magalimiu kete tutu, tabarae miu na kukuahi. Miu vabadanganimiu. ¹⁴ Miu katia golea laveve kamana moge kua kete kukulimiu kara kaka.

¹⁵ Habu tazigu kamani habu livukugu, miu ta lala habuka, a Stefanas kamana kana famili laveve, dia ta muga matoto dia ka bilip ni Kristus na manumanu laveve ni Akaia. Dia ta vala polokodia laveve dia kata kokodonia na Kristen kamahi. Kubarae, hau ka hulenimiu ve miu kata, ¹⁶ hada zahenia manumanu kua dia ta lala dia kata kakatia galanga mata barae kua dia ta vavala polokodia laveve dia kata kokodonia manumanu. ¹⁷ A Stefanas ia mai a Fortunatus, kamani Akaikus dia ta mai ni niau ri, ka hilohilonidia matoto. Dia te kodoniau na goloaloa. Na vuna beta miu kozoho ma miu kata kodoniau. ¹⁸ Dia ta vatuhariau matoto, habuka kua dia ta lala dia kata kakatia ni miu. Miu hada zahenia nuhu mata barae kua dia ta lala dia kata kakati kemihia matoto galanga.

¹⁹ Sios laveve na provins a Esia dia ta vala kadia gritings ni miu. A Akwila hiro a Prisila kamana manumanu laveve kua dia ta lala dia

kata lulupu na kahi ro ruma, dia ta vala ve kadia gritings ve ni miu, na hizana Paraha. ²⁰ Habu tazidolu laveve ri kua ve, dia ta vala kadia magali kemia ni miu ve. Na kadolu moge kua na manumanu ke Vuvu, ia miu kata domia habu tazimiu kua miu ta Kristen lupu.

²¹ Kagu gritings kua kirimiu, ia hau mule a Pol, ta vapolungania na limagu mule.

²² Kua kaka katiu ni beta ni kulina kara Paraha, pele paleka ni paria zahatanga. Paraha, mai tapu!

²³ Mahariharia kana kadolu Paraha a Iesus ia e vano ni miu laveve. ²⁴ E kuligu matoto kirimiu laveve na hizani Kristus Iesus. Ia limoha.

Kalohua Kemi ke Iesus na Polea Vitu
The New Testament in the Vitu language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Vitu long Niugini

copyright © 2019 Wyclif e Bijbelvertalers Nederland

Language: Pole Vitu (Vitu)

Dialect: Vitu

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-08-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 20 Aug 2022

5a86e94f-d1d1-5388-8981-4bc1ed55d7ae